

Co-funded by
the European Union

EuroCivic Lab

**Ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας
και την ιθαγένεια μέσω
των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs), του
κοινωνικού ακτιβισμού και
μεθοδολογία Living Labs στην**

WP2

**Εκπαιδευτικό υλικό για εκπαιδευτικούς για
την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας
μέσω καινοτόμων εκπαιδευτικών
προσεγγίσεων**

Ενότητα 4

**Εγχειρίδιο για την κοινωνική συμμετοχή
των πολιτών**

The EuroCivic Lab project: Strengthening European Identity and Citizenship through SDGs, Social Activism and Living Lab methodology in School Education

2024-1-HU01-KA220-SCH-000251467

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the Erasmus+ National Agency ŠMPF. Neither the European Union nor the administering body can be held responsible for them.

Άδεια Creative Commons

CC BY-NC 4.0

Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International

Η άδεια αυτή απαιτεί από τους επαναχρησιμοποιούντες να αναφέρουν τον δημιουργό. Επιτρέπει στους επαναχρησιμοποιούντες να διανέμουν, να αναμιγνύουν, να προσαρμόζουν και να αξιοποιούν το υλικό σε οποιοδήποτε μέσο ή μορφή, αποκλειστικά για μη εμπορικούς σκοπούς.

Εταίροι του έργου

Συγγραφείς	Εταίροι του έργου
Gergely Guszmán	Eszterházy Károly Catholic University
Margarida Amaral	Salesianos do Porto - Colégio
Sule Kirkmali	Torbali Atatürk Anadolu Lisesi
Ilona Ragazinskiene	Siauliai 'Saules' primary school

Εταίροι του έργου

universität
wien

Πίνακας περιεχομένων

1. Εισαγωγή.....	5
1.1 Σκοπός και κοινό-στόχος.....	5
1.2 Σχέση με το πλαίσιο της ΕΕ και το παγκόσμιο πλαίσιο	6
1.3 Επισκόπηση της δομής του εγχειριδίου	7
2. Στόχοι και μαθησιακά αποτελέσματα	9
2.1 Μαθησιακοί στόχοι.....	9
2.2 Βασικές ικανότητες.....	10
3. Κοινωνική συμμετοχή	12
3.1 Θεωρητικές διαστάσεις.....	12
3.2 Οφέλη της πολιτικής συμμετοχής.....	16
3.3 Εφαρμογή της πολιτικής συμμετοχής στην σχολική εκπαίδευση	21
3.4 Ψηφιακή και διασυνοριακή συνεργασία.....	23
4.1 Διαδικτυακές πλατφόρμες και εργαλεία	27
4.2 Διασυνοριακά κοινοτικά δίκτυα	29
5. Ενσωμάτωση της πολιτικής συμμετοχής για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας..	32
5.1 Δημιουργία μιας κουλτούρας πολιτικής συμμετοχής σε ολόκληρο το σχολείο	32
5.2 Μακροπρόθεσμος αντίκτυπος και κοινοτικές συνεργασίες.....	36
6. Εκπαιδευτικές και μεθοδολογικές συστάσεις	39
6.1 Διδακτικές στρατηγικές	39
6.2 Ψηφιακά εργαλεία και πόροι.....	41
6.3 Καινοτόμες προσεγγίσεις μάθησης	44

Εταίροι του έργου

6.4 Μέθοδοι αξιολόγησης.....	47
7. Περίληψη και βασικά συμπεράσματα.....	50
7.1 Ανακεφαλαίωση βασικών εννοιών	50
7.2 Ερωτήσεις για προβληματισμό	52
7.3 Πρακτικές εφαρμογές	54
8. Αυτοαξιολόγηση και ερωτήσεις τεστ.....	58
8.1 Ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης	58
8.2 Ερωτήσεις γνώσεων	59
8.3 Ασκήσεις εφαρμογής.....	64
9. Παραρτήματα.....	67
9.1 Γλωσσάριο	67
9.2 Κατάλογος συντομογραφιών	70
9.3 Περαιτέρω βιβλιογραφία	72
9.4 Συχνές ερωτήσεις (FAQ)	76
Αναφορές	79

Εταίροι του έργου

1. Εισαγωγή

1.1 Σκοπός και κοινό-στόχος

Το παρόν εγχειρίδιο έχει σχεδιαστεί για να υποστηρίξει την ενεργό συμμετοχή των πολιτών ως θεμέλιο υγιών δημοκρατικών κοινωνιών. Σκοπός του είναι να βοηθήσει τα άτομα —ιδίως τους νέους— να κατανοήσουν πώς η συμμετοχή στη δημόσια ζωή, είτε μέσω της ψήφου, της συμμετοχής σε τοπικές συζητήσεις, του εθελοντισμού ή της προσφοράς υπηρεσιών στην κοινότητα, ενισχύει τη σύνδεση μεταξύ της προσωπικής δράσης και του κοινού καλού. Μέσω της κοινής ευθύνης, οι άνθρωποι χτίζουν ισχυρότερες κοινότητες όπου ο καθένας αισθάνεται ότι τον βλέπουν, τον ακούν και τον εμπλέκουν στη διαμόρφωση των αποτελεσμάτων. Υπογραμμίζοντας τον τρόπο με τον οποίο οι ατομικές ενέργειες μπορούν να κάνουν τη διαφορά, το παρόν εγχειρίδιο στοχεύει επίσης στην οικοδόμηση εμπιστοσύνης στους θεσμούς και στην ενθάρρυνση της ουσιαστικής συμμετοχής.

Απευθυνόμενο σε όσους διαμορφώνουν το πολιτικό τοπίο στην εκπαίδευση, ο οδηγός αυτός απευθύνεται άμεσα σε εκπαιδευτικούς, διευθυντές σχολείων και υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Οι εκπαιδευτικοί δεν περιορίζονται στη μετάδοση γνώσεων· συμβάλλουν στη διαμόρφωση των θεμελίων μιας ενεργού και υπεύθυνης πολιτειότητας. Οι διευθυντές σχολείων επηρεάζουν την κουλτούρα της δημοκρατικής συμμετοχής εντός των σχολείων, μετατρέποντας τις αξίες σε βιωματική εμπειρία. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στο να καθοριστεί αν η πολιτική αγωγή θα τεθεί σε προτεραιότητα ή θα παραμεληθεί, με μακροπρόθεσμες συνέπειες. Όταν αυτοί οι βασικοί παράγοντες επενδύουν στην πολιτική αγωγή, ενδυναμώνουν τους νέους ώστε να συμμετέχουν πλήρως στη δημόσια ζωή — όχι μόνο εντός των χωρών τους, αλλά και ως ενεργοί Ευρωπαίοι πολίτες που κατανοούν και αποδέχονται τις κοινές ευθύνες τους.

Εταίροι του έργου

1.2 Σχέση με το πλαίσιο της ΕΕ και το παγκόσμιο πλαίσιο

Προγράμματα όπως το Erasmus+ και το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης δίνουν στους μαθητές και τους νέους σε όλη την Ευρώπη την ευκαιρία να συμμετάσχουν στην κοινωνική ζωή πέρα από τα όρια της χώρας τους. Αυτές οι ευκαιρίες δεν περιορίζονται απλώς στα ταξίδια. Περιλαμβάνουν πραγματική συνεργασία σε κοινωνικά, περιβαλλοντικά και εκπαιδευτικά έργα που ανταποκρίνονται στις τοπικές ανάγκες, αντλώντας παράλληλα έμπνευση από τις ευρωπαϊκές αξίες. Συμμετέχοντας σε αυτά τα προγράμματα, οι νέοι βιώνουν στην πράξη πώς λειτουργούν η αλληλεγγύη και η συμμετοχή, είτε μέσω εθελοντισμού, ανταλλαγών νέων είτε κοινών σχολικών πρωτοβουλιών. Τα σχολεία που συμμετέχουν σε τέτοια προγράμματα δείχνουν στους μαθητές ότι η ιθαγένεια δεν περιορίζεται στα εθνικά σύνορα.

Η εκπαίδευση για την παγκόσμια ιθαγένεια προσθέτει μια επιπλέον διάσταση. Βοηθά τους νέους να σκεφτούν τον ρόλο τους σε έναν ευρύτερο κόσμο όπου συναντώνται διαφορετικές κουλτούρες, πεποιθήσεις και εμπειρίες ζωής. Τους ενθαρρύνει να αναλογιστούν τη δικαιοσύνη, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τη συνεργασία με τρόπο που σέβεται τη διαφορετικότητα αλλά αναγνωρίζει τις κοινές ευθύνες. Όταν οι μαθητές μαθαίνουν να ακούν, να θέτουν στοχαστικές ερωτήσεις και να συνεργάζονται πέρα από τα σύνορα, συνειδητοποιούν περισσότερο πόσο σημαντικές είναι οι πράξεις τους — σε τοπικό, ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να συνδέσουν τις δραστηριότητες στην τάξη και τα σχολικά προγράμματα με αυτά τα ευρύτερα πλαίσια. Είτε πρόκειται για μια τοπική εκστρατεία καθαρισμού, μια συζήτηση για τα ψηφιακά δικαιώματα ή μια σχολική συγκέντρωση με θέμα τη μετανάστευση, συχνά υπάρχει τρόπος να συνδεθεί με ευρύτερους στόχους, όπως η Στρατηγική της ΕΕ για τη Νεολαία ή οι Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης. Αυτό προσθέτει βάθος και πλαίσιο. Δείχνει στους μαθητές ότι αυτό που κάνουν στο σχολείο αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου διαλόγου — ενός διαλόγου που περιλαμβάνει ανθρώπους σε όλη την Ευρώπη και πέρα από αυτήν.

Εταίροι του έργου

1.3 Επισκόπηση της δομής του εγχειριδίου

Το παρόν εγχειρίδιο έχει οργανωθεί με τρόπο ώστε να καθοδηγεί τους εκπαιδευτικούς, τους διευθυντές σχολείων και τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, ξεκινώντας από τις βασικές έννοιες και καταλήγοντας στις πρακτικές σε επίπεδο τάξης και κοινότητας. Η Εισαγωγή περιγράφει τον σκοπό, το κοινό-στόχο και τον τρόπο με τον οποίο η συμμετοχή στα κοινά συνδέει την προσωπική δράση με τη συλλογική ευημερία, τοποθετώντας ταυτόχρονα αυτά τα ζητήματα σε ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό και παγκόσμιο πλαίσιο. Το Κεφάλαιο 2 παρουσιάζει σαφείς μαθησιακούς στόχους και τις βασικές ικανότητες που αναμένεται να αναπτύξουν οι μαθητές — όπως η επικοινωνία, η ηθική συλλογιστική και η ικανότητα να συνδέουν τοπικές δράσεις με ζητήματα που αφορούν ολόκληρη την ΕΕ. Το Κεφάλαιο 3 διερευνά τα εννοιολογικά θεμέλια της πολιτικής συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένων των ιστορικών ριζών της, της κοινωνικής της σημασίας και των πρακτικών της οφελών. Προσφέρει επίσης παραδείγματα από το σχολικό περιβάλλον και ψηφιακά εργαλεία συνεργασίας που υποστηρίζουν τη συμμετοχική μάθηση πέρα από τα σύνορα.

Το Κεφάλαιο 4 εστιάζει στον τρόπο δημιουργίας συμμαχιών εντός και εκτός του σχολείου μέσω της ψηφιακής και διασυννοριακής συνεργασίας, χρησιμοποιώντας τις διαθέσιμες πλατφόρμες και συνεργασίες της ΕΕ. Το Κεφάλαιο 5 επικεντρώνεται στην ενσωμάτωση της πολιτικής συμμετοχής στην καθημερινή ζωή του σχολείου, δείχνοντας πώς τα μακροπρόθεσμα έργα και οι συνεργασίες ενισχύουν τις δημοκρατικές πρακτικές και το αίσθημα του ευρωπαϊκού «ανήκειν». Το Κεφάλαιο 6 παρέχει μεθοδολογική υποστήριξη: διδακτικές στρατηγικές, ψηφιακά εργαλεία και δημιουργικές προσεγγίσεις για να καταστεί η πολιτική συμμετοχή ουσιαστική και προσβάσιμη. Επίσης, εξετάζει τον τρόπο αξιολόγησης της προόδου των μαθητών μέσω της αναστοχαστικής σκέψης, της αξιολόγησης από ομοτίμους και των εργασιών που βασίζονται στις ικανότητες. Τα τελευταία κεφάλαια —7 έως 9— προσφέρουν μια σύνοψη των βασικών σημείων, καθοδηγούμενες ερωτήσεις αναστοχασμού, πρακτικές εφαρμογές στην τάξη και μια σειρά ασκήσεων αυτοαξιολόγησης και γνώσεων για

Εταίροι του έργου

την υποστήριξη τόσο των μαθητών όσο και των εκπαιδευτικών. Το παράρτημα περιλαμβάνει γλωσσάριο, συντομογραφίες, περαιτέρω βιβλιογραφία και συχνές ερωτήσεις για εύκολη αναφορά.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν το εγχειρίδιο με ευελιξία, αντλώντας από μεμονωμένα κεφάλαια ή συνδυάζοντας στοιχεία από διαφορετικές ενότητες. Για όσους σχεδιάζουν μια νέα ενότητα, τα κεφάλαια 2 και 6 προσφέρουν ένα ισχυρό σημείο εκκίνησης, συνδέοντας τα μαθησιακά αποτελέσματα με πρακτικές μεθόδους. Εάν ένα σχολείο επιθυμεί να επεκτείνει την πολιτική του κουλτούρα, τα κεφάλαια 3 και 5 επισημαίνουν θεσμικές στρατηγικές και παραδείγματα περιπτώσεων. Όταν ευθυγραμμίζονται τοπικά έργα με πλαίσια της ΕΕ ή παγκόσμια πλαίσια, τα κεφάλαια 1 και 4 δείχνουν πώς να χρησιμοποιούνται τα υπάρχοντα δίκτυα και πλατφόρμες. Σε όλο το εγχειρίδιο, υποστηρίζονται οι εκπαιδευτικοί στην ενσωμάτωση της πολιτικής συμμετοχής με τρόπους που είναι πρακτικοί, προσαρμόσιμοι και συνδεδεμένοι με την ευρύτερη ευρωπαϊκή κοινότητα.

Εταίροι του έργου

2. Στόχοι και μαθησιακά αποτελέσματα

2.1 Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθησιακοί στόχοι αυτού του εγχειριδίου αντικατοπτρίζουν τις βασικές ιδέες πίσω από τις πολιτικές πολιτικής συμμετοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι μαθητές θα διερευνήσουν πώς οι πολίτες μπορούν να συμμετέχουν ενεργά στη δημόσια ζωή, ξεκινώντας από την τοπική δημοκρατία — όπου η συμμετοχή στις αποφάσεις της κοινότητας μέσω δημοτικών συνελεύσεων, συμμετοχικού προϋπολογισμού ή διαβουλεύσεων κατέχει κεντρική θέση. Θα κατανοήσουν ότι η πολιτική συμμετοχή εκτείνεται πολύ πέρα από την ψήφο· περιλαμβάνει εθελοντισμό, εκστρατείες, συμμετοχή σε ενώσεις και χρήση ψηφιακών πλατφορμών για να επηρεάσουν την αλλαγή. Θα εξεταστεί επίσης ο ρόλος της αποκεντρωμένης συνεργασίας, δείχνοντας πώς τα σχολεία, οι τοπικές κυβερνήσεις, η κοινωνία των πολιτών και τα άτομα μπορούν να συνεργαστούν για να καταστήσουν τη διακυβέρνηση πιο συμπεριληπτική και ευαίσθητη στις ανάγκες. Στο επίκεντρο αυτών των στόχων βρίσκεται η κοινωνική ευθύνη: η αναγνώριση ότι η πολιτική δράση δεν υποκινείται μόνο από προσωπικό συμφέρον, αλλά και από αλληλεγγύη και δέσμευση σε κοινές αξίες.

Για να υποστηριχθεί αυτό το είδος συμμετοχής, απαιτούνται διάφοροι πυλώνες. Η πολιτειακή υποδομή περιλαμβάνει τους χώρους, τους θεσμούς και τα εργαλεία που επιτρέπουν τη συμμετοχή — για παράδειγμα, κοινοτικά κέντρα, σχολικά φόρουμ και πλατφόρμες νεολαίας. Η πολιτειακή παιδεία αναφέρεται στις γνώσεις και τις δεξιότητες που απαιτούνται για την κατανόηση των δικαιωμάτων, των θεσμών και του τρόπου αποτελεσματικής συμμετοχής στη δημοκρατική ζωή. Το πολιτειακό κεφάλαιο περιλαμβάνει την εμπιστοσύνη, τα δίκτυα και την κινητοποίηση για συνεισφορά. Χωρίς αυτά τα στοιχεία, η συμμετοχή τείνει να είναι άνιση ή συμβολική. Αναγνωρίζοντας αυτό, η ΕΕ ενσωματώνει την πολιτική συμμετοχή στα ευρύτερα πλαίσια πολιτικής της. Για παράδειγμα, η Πολιτική Συνοχής προωθεί την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς υποστηρίζοντας την τοπική συμμετοχή

Εταίροι του έργου

στη διαμόρφωση των περιφερειακών επενδύσεων, ενώ ο Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων συνδέει την ενεργό πολιτειότητα με τη δίκαιη πρόσβαση στην εκπαίδευση, την εργασία και την κοινωνική προστασία.

Οι εκπαιδευτικοί έχουν μια μοναδική ευκαιρία να κάνουν αυτές τις έννοιες πραγματικότητα. Όταν εισάγουν τους μαθητές στον τρόπο λειτουργίας των τοπικών συμβουλίων ή τους βοηθούν να σχεδιάσουν ένα έργο σε συνεργασία με μια ΜΚΟ, χτίζουν τόσο την πολιτική παιδεία όσο και την υποδομή. Οι τάξεις τους μπορούν να λειτουργήσουν ως χώροι όπου αναπτύσσεται το πολιτικό κεφάλαιο — μέσω της συζήτησης, της κοινής ευθύνης και της έκθεσης σε ζητήματα του πραγματικού κόσμου. Αυτό το έργο όχι μόνο ωφελεί την προσωπική ανάπτυξη των μαθητών, αλλά και ενισχύει τη δημοκρατική κουλτούρα. Προετοιμάζει τους νέους να βλέπουν τον εαυτό τους ως μέρος μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής κοινότητας, με δικαιώματα και ευθύνες που εκτείνονται πέρα από την τάξη και πέρα από τα σύνορα (Civic Engagement in future European Universities Campuses, 2023).

2.2 Βασικές ικανότητες

Η πολιτική συμμετοχή δεν περιορίζεται στη λήψη δράσης — βασίζεται σε ένα σύνολο ικανοτήτων που διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα κατανοούν, σχετίζονται και επηρεάζουν τις κοινότητές τους. Αυτές οι ικανότητες περιλαμβάνουν δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας και υπεράσπισης. Οι φοιτητές πρέπει να μάθουν πώς να εκφράζουν τις απόψεις τους με σαφήνεια, να ακούν τους άλλους και να συμμετέχουν σε διάλογο όπου οι διαφωνίες αντιμετωπίζονται με σεβασμό. Η συνεργασία για την επίλυση προβλημάτων ή τη δημιουργία κοινοτικών πρωτοβουλιών αναπτύσσει την εμπιστοσύνη και την υπευθυνότητα. Η υπεράσπιση περιλαμβάνει την προάσπιση κοινών ανησυχιών και την πρόταση συγκεκριμένων αλλαγών, είτε σε περιβάλλον τάξης είτε σε επίπεδο τοπικής

Εταίροι του έργου

διακυβέρνησης. Αυτές οι δεξιότητες βοηθούν τους νέους να γίνουν ενεργοί συμμετέχοντες στη δημόσια ζωή, αντί για παθητικούς παρατηρητές.

Οι ικανότητες αποτελούνται από διάφορες διαστάσεις: γνωστικές (γνώσεις και δεξιότητες) και συναισθηματικές (στάσεις και αξίες). Η υψηλή πολιτειακή ικανότητα εξαρτάται από την ισορροπημένη ανάπτυξη σε όλους αυτούς τους τομείς. Για παράδειγμα, η γνώση του τρόπου λειτουργίας των δημοκρατικών θεσμών δεν αρκεί χωρίς την προθυμία να ενεργεί κανείς σύμφωνα με αρχές όπως η δικαιοσύνη, η βιωσιμότητα και η ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Ένας σύνθετος δείκτης που συνδυάζει διαφορετικά στοιχεία της πολιτικής ικανότητας μπορεί να προσφέρει μια γενική εικόνα του βαθμού στον οποίο οι χώρες προετοιμάζουν τους μαθητές για την πολιτική ζωή. Αν και τέτοιοι δείκτες είναι χρήσιμοι για την παρακολούθηση της προόδου και τον καθορισμό πολιτικών στόχων, θα πρέπει να χρησιμοποιούνται παράλληλα με λεπτομερή έρευνα που διερευνά πώς και γιατί αναπτύσσονται αυτές οι ικανότητες σε διαφορετικά πλαίσια. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να λαμβάνουν υπόψη αυτές τις διαστάσεις κατά τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων, διασφαλίζοντας ότι οι μαθητές εξελίσσονται τόσο στην κατανόηση όσο και στη δέσμευση.

Μια άλλη βασική ικανότητα αφορά την αναγνώριση του τρόπου με τον οποίο η τοπική δράση συνδέεται με ευρύτερα ευρωπαϊκά ζητήματα. Όταν οι μαθητές συνδέουν μια σχολική πρωτοβουλία με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης ή αναλογίζονται την κλιματική δικαιοσύνη στο πλαίσιο των πολιτικών της Πράσινης Συμφωνίας της ΕΕ, εξασκούνται στο να σκέφτονται σε διαφορετικές κλίμακες. Αυτό τους βοηθά να κατανοήσουν ότι η ιδιότητα του πολίτη στην ΕΕ είναι πολυεπίπεδη — κάποιος μπορεί να δρα σε τοπικό επίπεδο, ενώ ταυτόχρονα συμμετέχει σε έναν ευρωπαϊκό διάλογο. Η ανάδειξη αυτών των συνδέσεων ενισχύει το αίσθημα του ανήκειν στην ευρωπαϊκή κοινότητα. Επίσης, προσδίδει νόημα στην πολιτική συμμετοχή, όχι μόνο ως τοπικό καθήκον αλλά και ως κοινό ευρωπαϊκό εγχείρημα (Hoskins, 2008).

Εταίροι του έργου

3. Κοινωνική συμμετοχή

3.1 Θεωρητικές διαστάσεις

Η δημόσια ζωή διαμορφώνεται όχι μόνο από θεσμούς, αλλά και από τις καθημερινές πράξεις ατόμων που συνεισφέρουν στις κοινότητές τους, εκφράζουν ανησυχίες ή επιδιώκουν αλλαγές. Αυτές οι πράξεις — επίσημες ή ανεπίσημες, τοπικές ή διακρατικές — μπορεί να πηγάζουν από την επιθυμία να επιλυθούν προβλήματα, να προασπιστούν αξίες ή να οικοδομηθούν σημαντικές σχέσεις. Έχουν τις ρίζες τους σε μια μακρά παράδοση στοχασμού σχετικά με το τι σημαίνει να αποτελεί κανείς μέρος μιας πολιτικής κοινότητας.

Από την αρχαιότητα, οι στοχαστές έχουν αμφισβητήσει τον ρόλο και την ικανότητα των πολιτών να διαμορφώνουν τις κοινωνίες τους. Στον *Κρίτων*, ο Πλάτωνας παρουσιάζει την πίστη του Σωκράτη στους νόμους της Αθήνας ως ένα είδος ηθικού καθήκοντος. Ωστόσο, στην *Πολιτεία*, ο Πλάτωνας εκφράζει αμφιβολίες για τη δημοκρατική συμμετοχή, ευνοώντας την εξουσία εκείνων που διαθέτουν ανώτερη γνώση — των φιλοσόφων-βασιλέων. Ο Αριστοτέλης, αντίθετα, έβλεπε την *πόλη* ως μια ένωση πολιτών που συμμετέχουν στη συζήτηση και την κρίση. Στην *Πολιτική* του, η πολιτική συμμετοχή περιελάμβανε την υπηρεσία στις συνελεύσεις, τη συμμετοχή σε δίκες και την οπλοφορία για την υπεράσπιση της πόλης. Αυτές οι πράξεις δεν ήταν απλώς πολιτικές, αλλά μέρος μιας ζωής ηθικής ανάπτυξης και κοινής ευθύνης — αν και η οπτική του απέκλειε πολλούς, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, των σκλάβων και των ξένων (Levine, 2022).

Οι συζητήσεις για το ποιος πρέπει να συμμετέχει — και γιατί — συνεχίστηκαν μέχρι τη σύγχρονη εποχή. Στοχαστές που συνδέονται με τον πολιτικό ρεπουμπλικανισμό υποστήριξαν ότι η συμμετοχή στη δημόσια ζωή είναι απαραίτητο μέρος μιας δίκαιης και ικανοποιητικής ανθρώπινης ύπαρξης. Ο πολίτης, σύμφωνα με αυτή την άποψη, δεν είναι ένα παθητικό υποκείμενο, αλλά ένας ενεργός διαμορφωτής του κοινού καλού, και αυτή η άποψη απαιτεί περισσότερη εκπαίδευση, καλύτερους θεσμούς και ισχυρότερες ευκαιρίες συμμετοχής.

Εταίροι του έργου

Αντίθετη σε αυτή τη στάση είναι η κλασική φιλελεύθερη παράδοση, η οποία ανάγεται στον Λοκ και τον Μάντισον. Εδώ, ο στόχος δεν είναι να καλλιεργηθεί ο ιδανικός πολίτης, αλλά να προστατευθεί η ελευθερία περιορίζοντας την κυβέρνηση και διασφαλίζοντας τη διαδικαστική δικαιοσύνη. Η συμμετοχή είναι μία πιθανή οδός ανάμεσα σε πολλές — όχι καθήκον, ούτε μέτρο αξίας. Οι προσπάθειες βελτίωσης του πολίτη αντιμετωπίζονται με καχυποψία, είτε επειδή ενδέχεται να περιορίσουν την ελευθερία είτε επειδή είναι απίθανο να επιτύχουν (Levine, 2022).

Το έργο του Γιούργκεν Χάμπερμας ήταν ιδιαίτερα επιρροή στην μετατόπιση της προσοχής στις συνθήκες της δημοκρατικής νομιμότητας. Στη θεωρία του για τη διαβουλευτική δημοκρατία, οι αποφάσεις είναι νόμιμες όταν προκύπτουν από λογική συζήτηση μεταξύ ελεύθερων και ίσων συμμετεχόντων. Για να συμβεί αυτό, είναι απαραίτητη μια λειτουργική *δημόσια σφαίρα* — ένας ανοιχτός χώρος στον οποίο τα άτομα μπορούν να συζητούν θέματα κοινού ενδιαφέροντος χωρίς εξαναγκασμό. Ο Χάμπερμας παρατήρησε επίσης μια σημαντική μετατόπιση της δημοκρατικής ενέργειας: τα παλιά κοινωνικά κινήματα της βιομηχανικής εποχής, οργανωμένα γύρω από την τάξη και την αναδιανομή, έδιναν τη θέση τους σε νέα κοινωνικά κινήματα επικεντρωμένα στην ταυτότητα, τα περιβαλλοντικά ζητήματα και την ποιότητα ζωής (Morrow, 2022). Ζητήματα όπως η ισότητα των φύλων, η φυλετική δικαιοσύνη και η οικολογική βιωσιμότητα άρχισαν να υπερισχύουν των παραδοσιακών οικονομικών αιτημάτων.

Ο Χάμπερμας δεν περιορίστηκε στη θεωρητική εργασία. Αναφέρεται συχνά ως πρότυπο του ενεργού δημόσιου διανοούμενου — κάποιου που ενεργεί μέσα στην ίδια τη δημόσια σφαίρα που περιέγραψε. Μέσω δοκιμών, συνεντεύξεων και δημόσιων σχολίων, ο Χάμπερμας συμμετείχε σε συζητήσεις σχετικά με τη γερμανική δημοκρατία, το μέλλον της Ευρώπης και την παγκόσμια δικαιοσύνη. Το παράδειγμά του υπογραμμίζει ότι η πολιτική συμμετοχή περιλαμβάνει όχι μόνο τη συλλογική δράση ή τη συμμετοχή σε θεσμικά όργανα, αλλά και την

Εταίροι του έργου

κριτική σκέψη και την επικοινωνία που διαμορφώνουν την κατανόηση του κοινού. (Veronžek, 2021)

Αυτή η ευρύτερη οπτική συνδέεται με το έργο της Elinor Ostrom, η οποία εξέτασε πώς κοινότητες σε όλο τον κόσμο διαχειρίζονται κοινούς πόρους χωρίς να βασίζονται αποκλειστικά σε κρατικές δομές. Η εμπειρική της έρευνα κατέδειξε πώς τοπικές ομάδες μπορούσαν να δημιουργήσουν σταθερές, βασισμένες σε κανόνες μορφές συνεργασίας — δείχνοντας ότι η πολιτική δράση δεν περιορίζεται στην ψήφο ή τη διαμαρτυρία, αλλά συχνά λαμβάνει χώρα στη διαχείριση της καθημερινής ζωής (Levine, 2022).

Καθώς αυτές οι ιδέες εξελίσσονταν, οι μελετητές διερωτήθηκαν επίσης αν η συμμετοχή των πολιτών βρισκόταν σε παρακμή. Το βιβλίο του Robert Putnam, *Bowling Alone* (2000), υποστήριξε ότι οι παραδοσιακές μορφές συνάθροισης — λέσχες γειτονιάς, αθλητικά πρωταθλήματα, ομάδες εθελοντών — είχαν αποδυναμωθεί, ειδικά στις Ηνωμένες Πολιτείες (). Εισηγάγε τον όρο «κοινωνικό κεφάλαιο» για να περιγράψει τα δίκτυα και την εμπιστοσύνη που υποστηρίζουν τη συνεργασία. Χωρίς τέτοιους δεσμούς, οι κοινωνίες ενδέχεται να κατακερματιστούν και οι δημοκρατικές συνήθειες να υπονομευθούν (Robert, 2011).

Άλλοι επισήμαναν τις αναδυόμενες μορφές ακτιβισμού και συμμετοχής, ειδικά στο διαδίκτυο. Αυτές μπορεί να στερούνται μονιμότητας ή επίσημης δομής, αλλά αντανακλούν νέους τρόπους οργάνωσης — μέσω ψηφιακών αιτήσεων, αιφνιδιαστικών διαδηλώσεων και θεματικών εκστρατειών. Ερευνητές όπως οι Verba, Scholzman και Brady (1995) έστρεψαν την προσοχή τους στο ποιος είναι σε θέση να δράσει πολιτικά. Διαπίστωσαν ότι η πρόσβαση σε πόρους, ιδίως στην εκπαίδευση και το εισόδημα, επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό το αν οι άνθρωποι μπορούν να οργανωθούν, να επηρεάσουν την πολιτική ή ακόμη και να ακουστούν. Οι ορισμοί της πολιτικής συμμετοχής δεν είναι σταθεροί. Κάποιοι δίνουν έμφαση στην θεσμική πολιτική· άλλοι εστιάζουν στην άτυπη συνεργασία ή στις κοινοτικές πρωτοβουλίες. Σχετικές έννοιες περιλαμβάνουν την *κοινωνία των πολιτών*, το *δημόσιο έργο*, τα *κοινά αγαθά* και τη *διαβούλευση*. Αν και διακριτοί, όλοι αυτοί οι όροι υποδεικνύουν τη σημασία της κοινής

Εταίροι του έργου

δημόσιας δραστηριότητας — των πράξεων που οι άνθρωποι επιτελούν από κοινού, πέρα από την οικογένεια και την αγορά, για να διαμορφώσουν τον κόσμο τους. Τα πρότυπα συμμετοχής ποικίλλουν. Σε πολλές χώρες, η εκπαίδευση και ο πλούτος αυξάνουν την πιθανότητα συμμετοχής. Αλλά αυτό δεν αποτελεί κανόνα. Οι αφροαμερικανικές κοινότητες στις Ηνωμένες Πολιτείες έχουν συχνά διατηρήσει ισχυρές πολιτικές παραδόσεις μέσω των εκκλησιών και της τοπικής οργάνωσης, ακόμη και ενόψει της διαρθρωτικής ανισότητας. Σε χώρες όπως η Ινδία και η Βραζιλία, θεσμικές μεταρρυθμίσεις όπως ο συμμετοχικός προϋπολογισμός ή τα συμβούλια χωριών έχουν διευρύνει τις ευκαιρίες για τις περιθωριοποιημένες ομάδες να έχουν φωνή στη διακυβέρνηση (Levine, 2022).

Τα σχολικά συστήματα διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο. Παλαιότερες μελέτες εξέφραζαν σκεπτικισμό ως προς το κατά πόσον η πολιτική αγωγή μπορεί να επηρεάσει τη συμπεριφορά. Πιο πρόσφατα ευρήματα υποδηλώνουν ότι συγκεκριμένες εκπαιδευτικές προσεγγίσεις — όπως η μάθηση μέσω έργων, η κοινωνική προσφορά και τα μαθητικά συμβούλια — μπορούν να προσφέρουν διαρκή πολιτική γνώση και κίνητρα. Αυτές οι προσεγγίσεις είναι πιο αποτελεσματικές όταν οι μαθητές αντιμετωπίζονται όχι ως παθητικοί δέκτες γνώσης, αλλά ως ενεργοί συμμετέχοντες (Levine, 2022).

Η συμμετοχή του κοινού σε κοινά ζητήματα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαφύλαξη των αξιών που καθορίζουν το ευρωπαϊκό εγχείρημα. Η δημοκρατία δεν εξαρτάται μόνο από τους θεσμούς, αλλά και από τους πολίτες που συμμετέχουν στη διαμόρφωση των συλλογικών αποφάσεων. Η ισότητα ενισχύεται όταν η συμμετοχή αντανακλά την πολυμορφία της κοινωνίας, διασφαλίζοντας ότι καμία ομάδα δεν μένει χωρίς φωνή. Η αλληλεγγύη αναδύεται όταν άτομα και κοινότητες ενεργούν από κοινού, ξεπερνώντας τα κοινωνικά, πολιτισμικά και εθνικά όρια, για την επίτευξη κοινών στόχων. Αυτές οι αξίες, που είναι ενσωματωμένες στις Συνθήκες της ΕΕ, ριζώνουν μέσω καθημερινών πρακτικών — ψηφοφορία, διάλογος, εθελοντισμός, υπεράσπιση — που μετατρέπουν τις αφηρημένες δεσμεύσεις σε κοινωνικές συνήθειες. Είτε οργανώνονται σε τοπικό είτε σε διακρατικό

Εταίροι του έργου

επίπεδο, τέτοιες δράσεις συμβάλλουν στην καλλιέργεια της εμπιστοσύνης, της κοινωνικής συνοχής και της αίσθησης κοινής ευθύνης. Όταν τα σχολεία υποστηρίζουν αυτές τις μορφές συμμετοχής, προετοιμάζουν τους νέους Ευρωπαίους όχι μόνο να κατανοήσουν τα δικαιώματά τους, αλλά και να τα ασκούν με αυτοπεποίθηση και ευαισθησία.

Η κατανόηση των ριζών και της εξέλιξης της πολιτικής συμμετοχής βοηθά τους μαθητές να τοποθετήσουν τις εμπειρίες τους σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Οι θεωρίες της ιθαγένειας δεν είναι απλώς αφηρημένες ιδέες· παρέχουν εργαλεία για να αναστοχαστούμε σχετικά με την εξουσία, την ευθύνη και τις δυνατότητες. Όταν οι μαθητές κατανοούν πώς έχει γίνει αντιληπτή και έχει εφαρμοστεί η συμμετοχή στο πέρασμα του χρόνου, είναι καλύτερα προετοιμασμένοι να δράσουν — όχι μόνο ως μελλοντικοί ψηφοφόροι, αλλά και ως ενημερωμένα και στοχαστικά μέλη της κοινωνίας.

3.2 Οφέλη της πολιτικής συμμετοχής

Η συμμετοχή στη λήψη δημόσιων αποφάσεων έχει σημαντικές επιπτώσεις τόσο στα άτομα όσο και στην κοινωνία. Μέσω της συμμετοχής, οι μαθητές αναπτύσσουν την κατανόηση, τις αξίες και τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για τη συνύπαρξη σε μια δημοκρατική κοινωνία. Βοηθά τους ανθρώπους να αναπτύξουν αυτοπεποίθηση, ικανότητα δράσης και αίσθηση κοινής ευθύνης. Ταυτόχρονα, συμβάλλει σε πιο νόμιμα, χωρίς αποκλεισμούς και αποτελεσματικά αποτελέσματα δημόσιας πολιτικής — ιδίως όταν η συμμετοχή σχεδιάζεται προσεκτικά και αναλογικά με το θέμα που διακυβεύεται (ΟΟΣΑ, 2022).

Σε προσωπικό επίπεδο, η συμμετοχή στα κοινά μπορεί να ενθαρρύνει την ηγεσία, την ενσυναίσθηση και την αυτοαποτελεσματικότητα. Εκφράζοντας απόψεις, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες ή συνεργαζόμενοι με άλλους, τόσο οι νέοι όσο και οι ενήλικες βιώνουν τις πρακτικές διαστάσεις της δημοκρατίας. Τέτοιες εμπειρίες αναπτύσσουν κρίσιμες δεξιότητες διαβούλευσης () — ακρόαση, συζήτηση, διαπραγμάτευση και λήψη αποφάσεων — που

Εταίροι του έργου

μεταφέρονται πέρα από την τάξη ή την αίθουσα συνεδριάσεων. Δημιουργούν επίσης ένα βαθύτερο αίσθημα του «ανήκειν» και της ευθύνης, καθώς τα άτομα συνειδητοποιούν ότι οι ενέργειές τους μπορούν να διαμορφώσουν τη δημόσια ζωή. Αυτό ισχύει τόσο για τις καθημερινές πράξεις συμμετοχής όσο και για πιο επίσημα κανάλια, όπως η ψηφοφορία, τα μαθητικά συμβούλια ή οι συνελεύσεις πολιτών.

Οι ευρύτερες κοινωνικές επιπτώσεις είναι εξίσου σημαντικές. Η τακτική και ουσιαστική συμμετοχή των πολιτών ενισχύει την κοινωνική συνοχή και χτίζει εμπιστοσύνη. Οι δημόσιες υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανησυχίες των πολιτών είναι πιο πιθανό να θεωρούνται νόμιμες. Οι κοινότητες όπου οι κάτοικοι συνεργάζονται σε έργα, προσφέρουν εθελοντική εργασία ή συμμετέχουν στη συλλογική λήψη αποφάσεων τείνουν να είναι πιο ανθεκτικές και καλύτερα εξοπλισμένες για να διαχειρίζονται συγκρούσεις. Η συμμετοχή που γεφυρώνει τις διαφορές — σε ηλικία, εισόδημα, εθνικότητα ή πολιτικές πεποιθήσεις — προάγει την αμοιβαία κατανόηση και συμβάλλει στη μείωση της πόλωσης. Αυτά τα οφέλη είναι ιδιαίτερα εμφανή όταν συμμετέχουν ενεργά εκείνοι που συχνά αποκλείονται — άτομα με περιορισμένη φωνή, περιθωριοποιημένο υπόβαθρο ή χαμηλό αίσθημα πολιτικής δράσης.

Οι διαδικασίες συμμετοχής χωρίς αποκλεισμούς απαιτούν προσεκτικό σχεδιασμό και γνήσια δέσμευση στην πολυμορφία. Διάφορα εμπόδια —όπως χρονικοί περιορισμοί, μη προσβάσιμες πληροφορίες, πολύπλοκες διαδικασίες ή έλλειψη εμπιστοσύνης στους θεσμούς— μπορούν να αποτρέψουν πολλούς ανθρώπους από το να συμμετάσχουν. Γι' αυτό είναι απαραίτητο να μειωθούν αυτά τα εμπόδια. Τα σχολεία, οι δημόσιοι φορείς και η κοινωνία των πολιτών πρέπει να δημιουργήσουν προσβάσιμους, διαφανείς και χωρίς αποκλεισμούς τρόπους συμμετοχής. Αυτό περιλαμβάνει όχι μόνο κλασικά εργαλεία όπως διαβουλεύσεις και φόρουμ, αλλά και νέους χώρους για συμμετοχή βασισμένη σε πρωτοβουλίες ή προσανατολισμένη στην αξιολόγηση — όπως εκστρατείες υπό την ηγεσία των νέων, συμμετοχικός προϋπολογισμός ή παρακολούθηση των δημόσιων υπηρεσιών από τους πολίτες.

Εταίροι του έργου

Η συμμετοχή δεν είναι μια διαδικασία που ταιριάζει σε όλους. Ο ΟΟΣΑ διακρίνει διάφορους τύπους συμμετοχής, καθένας με διαφορετικά πλεονεκτήματα. Η συμμετοχή στην ενημέρωση διασφαλίζει ότι οι πολίτες κατανοούν τις επικείμενες πολιτικές. Η συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων — όπως παρατηρείται στις συνελεύσεις πολιτών ή στα δημοψηφίσματα — επιτρέπει στους πολίτες να διαμορφώνουν άμεσα τα αποτελέσματα. Η συμμετοχή στον σχεδιασμό εντάσσει τους κατοίκους στα αρχικά στάδια σχεδιασμού των πολιτικών, ενώ η συμμετοχή μέσω πρωτοβουλιών αναδεικνύει τη δράση από τη βάση προς την κορυφή από τα μέλη της κοινότητας. Η συμμετοχή στην αξιολόγηση, που συχνά υποτιμάται, προσκαλεί τον προβληματισμό σχετικά με το αν οι πολιτικές εκπλήρωσαν τις υποσχέσεις τους. Όλες αυτές οι μορφές συμβάλλουν με διαφορετικούς τρόπους στην καλύτερη διακυβέρνηση (ΟΟΣΑ, Exploring new frontiers of citizen participation in the policy cycle, 2024).

Η συμμετοχή βελτιώνει την ποιότητα των πολιτικών. Οι πολίτες φέρνουν μαζί τους εμπειρίες από την καθημερινότητα και γνώση του πλαισίου που μπορούν να εμπλουτίσουν τη βάση τεκμηρίωσης. Σε «καθημερινά» πεδία πολιτικής — όπως οι τοπικές μεταφορές ή ο σχεδιασμός της εκπαίδευσης — η εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών βοηθά στη βελτίωση των αποφάσεων και στην πρόβλεψη των συνεπειών. Σε πιο σύνθετες ή αξιακές «θεμελιώδεις» πολιτικές — όπως η συνταγματική μεταρρύθμιση, ο σχεδιασμός του εκλογικού συστήματος ή η δράση για το κλίμα — η συμμετοχή συμβάλλει στη διασφάλιση της νομιμοποίησης. Όταν οι άνθρωποι κατανοούν, συζητούν και συν-αποφασίζουν σχετικά με δύσκολες αντισταθμίσεις, οι πολιτικές που προκύπτουν είναι πιο πιθανό να γίνουν αποδεκτές, ακόμη και όταν υπάρχουν διαφωνίες (ΟΟΣΑ, Exploring new frontiers of citizen participation in the policy cycle, 2024). Ο χρόνος είναι καθοριστικός: η έγκαιρη και επαναληπτική συμμετοχή — αντί για διαβουλεύσεις της τελευταίας στιγμής — οδηγεί σε μεγαλύτερη εμπιστοσύνη και αντίκτυπο.

Ένα πειστικό παράδειγμα προέρχεται από τη Γαλλία, όπου η Εθνική Επιτροπή για τη Δημόσια Συζήτηση έχει θεσμοθετήσει τη φωνή των πολιτών σε μεγάλα περιβαλλοντικά έργα. Η

Εταίροι του έργου

διαδικασία περιλαμβάνει ενημερωτικές εκστρατείες, ανοιχτές ακροάσεις και ανεξάρτητη εποπτεία, διασφαλίζοντας ότι οι κάτοικοι και οι ενδιαφερόμενοι φορείς συμβάλλουν στον σχεδιασμό πριν οι αποφάσεις καταστούν οριστικές. Ένα καλό παράδειγμα είναι ο συμμετοχικός προϋπολογισμός, που χρησιμοποιείται πλέον σε πολλά μέρη της Ευρώπης, όπου οι κοινότητες αποφασίζουν πώς θα δαπανηθεί μέρος του τοπικού προϋπολογισμού, προτείνοντας και ψηφίζοντας έργα — όπως η δημιουργία χώρων πρασίνου ή η διοργάνωση τοπικών φεστιβάλ. Αυτές οι πρωτοβουλίες καλύπτουν πραγματικές ανάγκες, ενώ ταυτόχρονα ενισχύουν την πολιτική συνείδηση και την εμπιστοσύνη.

Η περίπτωση του Ελσίνκι: Μια ιστορία επιτυχίας

Η πρωτοβουλία συμμετοχικού προϋπολογισμού του Ελσίνκι, OmaStadi, δείχνει πώς η συμμετοχή των πολιτών μπορεί να αποφέρει απτά, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμα αποτελέσματα. Μέσω αυτού του προγράμματος, οι κάτοικοι καλούνται να προτείνουν και να ψηφίσουν για έργα που χρηματοδοτούνται από τον δήμο. Ένα παράδειγμα αφορούσε την κυκλική οικονομία: τα σχολεία έλαβαν νέους κάδους ανακύκλωσης βάσει των προτάσεων των πολιτών. Άλλα αποτελέσματα περιλαμβάνουν μια εφαρμογή για κινητά για την ανταλλαγή αγαθών και υπηρεσιών, καθώς και τη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων για το δανεισμό οικιακών εργαλείων, όπως πλυντήρια υψηλής πίεσης.

Αυτό που κάνει το OmaStadi ιδιαίτερα αξιοσημείωτο είναι η δέσμευσή του στην ένταξη. Το Ελσίνκι παρείχε υλικό ψηφοφορίας και προώθησης σε διάφορες γλώσσες, συνεργάστηκε με οργανώσεις μεταναστών και εξασφάλισε ότι τόσο οι ψηφιακές όσο και οι μη ψηφιακές μέθοδοι ήταν εύκολα προσβάσιμες. Αυτή η προσέγγιση αύξησε τη συμμετοχή σε όλες τις δημογραφικές ομάδες και συνέβαλε στη δημιουργία ενός ισχυρότερου αισθήματος κοινής ευθύνης. Η επιτυχία του OmaStadi δείχνει ότι με προσεκτικό σχεδιασμό, οι πόλεις μπορούν να δημιουργήσουν διαρκή δημόσια αξία, ενώ παράλληλα ενισχύουν την εμπιστοσύνη και τη

Εταίροι του έργου

δημοκρατική συμμετοχή (Η δύναμη της συμμετοχής των πολιτών στην κυκλική οικονομία: ευκαιρίες, οφέλη και προκλήσεις, 2025).

Τέτοιες πρακτικές συνάδουν με τον στόχο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εμβαθύνει τη συμμετοχική δημοκρατία. Τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη έχουν αναγνωρίσει την καθοριστική και εγγενή αξία της συμμετοχής των πολιτών. Καθοριστικά, βελτιώνει την αποτελεσματικότητα, την αποδοχή και τη βιωσιμότητα των πολιτικών. Εγγενώς, ενισχύει τις πολιτικές και δημοκρατικές ικανότητες των ατόμων και των ομάδων, ενισχύοντας τον δημοκρατικό ιστό της κοινωνίας. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε περιόδους αυξανόμενης απογοήτευσης του κοινού και φθίνουσας πολιτικής εμπιστοσύνης. Η ανάθεση ουσιαστικών ρόλων στους πολίτες στη διαμόρφωση των πολιτικών που τους επηρεάζουν αποτελεί έναν τρόπο αντιμετώπισης της δημοκρατικής κόπωσης και ενίσχυσης της ανθεκτικότητας.

Η συμμετοχή διαδραματίζει επίσης ρόλο στην προώθηση διατομεακών προτεραιοτήτων, όπως η κλιματική μετάβαση, ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η κυκλική οικονομία. Σε αυτούς τους πολύπλοκους τομείς, οι πολιτικές δεν μπορούν να επιτύχουν χωρίς τη συνεργασία του κοινού. Η συμμετοχή συμβάλλει στο να διασφαλιστεί ότι τα σχέδια αντανακλούν τις πραγματικές συνθήκες, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες. Δημιουργεί περιθώρια για καινοτομία, ενισχύει τη νομιμοποίηση των πολιτικών και ενθαρρύνει την αλλαγή συμπεριφοράς — είτε πρόκειται για τη χρήση ενέργειας, την κινητικότητα είτε για τις καταναλωτικές συνήθειες.

Η συμμετοχή των πολιτών δεν αφορά μόνο τη συμβολή στις πολιτικές. Αφορά τη διαμόρφωση αξιών, ταυτοτήτων και σχέσεων. Η συμμετοχή διδάσκει στους ανθρώπους πώς να διαφωνούν με σεβασμό, να συνεργάζονται παρά τις διαφορές τους και να συνδημιουργούν ένα κοινό μέλλον. Για τους μαθητές και τους νέους, αυτές δεν είναι αφηρημένες δεξιότητες, αλλά θεμέλια για τη δια βίου μάθηση και τη δημοκρατική ζωή. Τα σχολεία και τα προγράμματα για τη νεολαία που προωθούν τη συμμετοχή — μέσω σχολικών

Εταίροι του έργου

κοινοβουλίων, προγραμμάτων κοινωνικής δράσης ή συνεργατικής λήψης αποφάσεων — συμβάλλουν στη διαμόρφωση της επόμενης γενιάς Ευρωπαίων πολιτών (Baeck, 2025).

3.3 Εφαρμογή της πολιτικής συμμετοχής στην σχολική εκπαίδευση

Για να προετοιμάσει τους μαθητές για ουσιαστική συμμετοχή στη δημοκρατική ζωή, η εκπαίδευση πρέπει να υπερβαίνει τη διδασκαλία γεγονότων σχετικά με τους θεσμούς. Τα σχολεία πρέπει να γίνουν περιβάλλοντα όπου η πολιτική συμμετοχή τόσο μελετάται όσο και ασκείται — όπου οι νέοι όχι μόνο μαθαίνουν για την ιθαγένεια αλλά και την βιώνουν από πρώτο χέρι. Όταν η πολιτική εκπαίδευση ενσωματώνεται σε όλη τη σχολική ζωή, ενισχύει τις δημοκρατικές αξίες, προάγει την ένταξη και καλλιεργεί τις βασικές δεξιότητες που απαιτούνται για τον 21ο αιώνα.

Στον πυρήνα της πολιτικής εκπαίδευσης βρίσκονται τρεις αλληλεξαρτώμενοι τομείς που διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο οι νέοι κατανοούν και ενεργούν μέσα στις δημοκρατικές κοινωνίες:

- Οι πολιτικές γνώσεις και δεξιότητες αναφέρονται στην κατανόηση των πολιτικών συστημάτων, των ιδεολογιών, των δικαιωμάτων και των ευθυνών από τους μαθητές. Αυτό περιλαμβάνει τη μάθηση του τρόπου λειτουργίας των κυβερνήσεων, της εξέλιξης των δημοκρατικών θεσμών και των ιστορικών θεμελίων της κοινωνίας των πολιτών.
- Οι πολιτικές αξίες και διαθέσεις σχετίζονται με την ικανότητα των μαθητών να συμμετέχουν σε σεβασμό διάλογο, να υπερασπίζονται την ελευθερία της έκφρασης και να αναγνωρίζουν τη νομιμότητα των διαφορετικών απόψεων.
- Οι πολιτικές συμπεριφορές αναδύονται όταν οι μαθητές διαθέτουν την ικανότητα και την αυτοπεποίθηση να ψηφίζουν, να προσφέρουν εθελοντική εργασία, να συμμετέχουν στη δημόσια ζωή και να οργανώνονται εντός των κοινοτήτων τους.

Εταίροι του έργου

Η υψηλής ποιότητας πολιτική εκπαίδευση αντιμετωπίζει και τα τρία αυτά ζητήματα — μέσω σκόπιμων, συμμετοχικών μεθόδων που συνδέουν το πρόγραμμα σπουδών με τη δράση (Winthrop, 2020). Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να σχεδιάσουν εργασίες για την ενίσχυση αυτού του συγκεκριμένου συνόλου δεξιοτήτων στο πλαίσιο της τάξης, προωθώντας παράλληλα την ενεργό, χωρίς αποκλεισμούς και βασισμένη σε αξίες μάθηση. Για παράδειγμα:

Σχεδιάστε ένα σχολικό καταστατικό

Οι μαθητές συντάσσουν έναν κώδικα δεοντολογίας βασισμένο σε δημοκρατικές αρχές και τον συγκρίνουν με τα εθνικά και ευρωπαϊκά συνταγματικά δικαιώματα. Διεξαγωγή ενός έργου «συνέντευξης πολιτών» – Οι μαθητές παίρνουν συνέντευξη από μέλη της οικογένειας ή προσωπικότητες της κοινότητας σχετικά με τις απόψεις τους για την ιθαγένεια, τη δημοκρατία ή την ταυτότητα. Συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων του σχολείου – Οι μαθητές συμμετέχουν σε πραγματικά ή εικονικά σχολικά συμβούλια, συμβάλλουν σε συζητήσεις για τους σχολικούς κανόνες ή παρακολουθούν συναντήσεις της διοίκησης.

Οι πρωτοβουλίες υπό την ηγεσία των μαθητών προσφέρουν σημαντικές ευκαιρίες στους νέους να αναπτύξουν δεξιότητες αυτοοργάνωσης, διαπραγμάτευσης και ηγεσίας μέσω της δομημένης συνεργασίας με τις τοπικές αρχές και τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών. Σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ, τα συμβούλια νεολαίας και τα προγράμματα συμμετοχικού προϋπολογισμού επιτρέπουν στους μαθητές να προτείνουν και να υλοποιούν έργα σε συνεργασία με δημοτικούς φορείς και ΜΚΟ. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αυτές οι πρωτοβουλίες βοηθούν τους νέους συμμετέχοντες να βιώσουν άμεσα τις δημοκρατικές διαδικασίες, από τον καθορισμό της ατζέντας έως την υπεράσπιση και την επίτευξη συναίνεσης. Οι εκθέσεις του ΟΟΣΑ υπογραμμίζουν επίσης την αξία της πολιτικής δράσης των νέων, σημειώνοντας ότι η συνεργασία με δημόσιους φορείς ενισχύει την αυτοπεποίθηση, την πολιτική ταυτότητα και την ικανότητα των μαθητών να επηρεάζουν τις αποφάσεις στις κοινότητές τους (Borhan, 2025).

Εταίροι του έργου

Σε συνεργασία με τοπικές ΜΚΟ, οι μαθητές μπορούν να συμμετάσχουν σε πρακτική κοινωνική υπηρεσία που συνδέει τη μάθηση στην τάξη με την κοινωνική δράση. Για παράδειγμα, η διοργάνωση μιας εθελοντικής ημέρας αποκατάστασης ενός πάρκου — φύτευση ιθαγενών δέντρων και αναζωογόνηση πράσινων χώρων— όχι μόνο προάγει την περιβαλλοντική ευθύνη, αλλά και καλλιεργεί την ομαδική εργασία και το αίσθημα του ανήκειν. Ομοίως, ο συντονισμός των προσπαθειών σε μια τοπική τράπεζα τροφίμων, συμπεριλαμβανομένων εκστρατειών δωρεών και εκδηλώσεων διανομής, επιδεικνύει συμπόνια και κοινωνική αλληλεγγύη, ενώ παράλληλα ενισχύει τις δεξιότητες υλικοτεχνικού σχεδιασμού και οργάνωσης. Αυτές οι πρωτοβουλίες του πραγματικού κόσμου προσφέρουν δομημένες ευκαιρίες αναστοχασμού: οι μαθητές μπορούν να συζητήσουν πώς οι δημόσιοι φορείς και η κοινωνία των πολιτών συνδυάζουν τις προσπάθειές τους για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων —όπως η πρόσβαση σε τρόφιμα και πράσινη υποδομή— γεφυρώνοντας τη θεωρία με απτά αποτελέσματα στις δικές τους κοινότητες (Strategists, 2024).

3.4 Ψηφιακή και διασυνοριακή συνεργασία

Οι διαδικτυακές πλατφόρμες αποτελούν βασικά εργαλεία για την ενίσχυση της συμμετοχής των νέων πέρα από τα εθνικά σύνορα. Σύμφωνα με τη Στρατηγική της ΕΕ για τη Νεολαία 2019–2027, οι νέοι ενθαρρύνονται να **ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΟΥΝΤΑΙ**, να **ΣΥΝΔΕΟΝΤΑΙ** και να **ΕΝΔΥΝΑΜΩΝΟΝΤΑΙ** μέσω ουσιαστικής πολιτικής δράσης, συμπεριλαμβανομένης της ψηφιακής συμμετοχής. Αυτοί οι πυλώνες προωθούν την χωρίς αποκλεισμούς πρόσβαση στη δημοκρατική ζωή και στοχεύουν να διασφαλίσουν ότι όλοι οι νέοι διαθέτουν τους πόρους για να συμβάλουν στη διαμόρφωση της κοινωνίας.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό αυτής της στρατηγικής είναι ο Διάλογος της ΕΕ για τη Νεολαία, ο οποίος προσφέρει δομημένες διαδικασίες ψηφιακής συμμετοχής που επιτρέπουν στους νέους να επηρεάζουν τη χάραξη πολιτικής σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο. Μέσω

Εταίροι του έργου

διαδικτυακών διαβουλεύσεων και συζητήσεων, μαθητές και οργανώσεις νεολαίας έχουν συν-αναπτύξει τους 11 Ευρωπαϊκούς Στόχους για τη Νεολαία, οι οποίοι απαιτούν κοινωνίες χωρίς αποκλεισμούς, δράση για το κλίμα και προσβάσιμες ευκαιρίες συμμετοχής για όλους.

Τα σχολεία μπορούν να υποστηρίξουν τη συμμετοχή των μαθητών σε αυτές τις διαδικασίες χρησιμοποιώντας την πύλη πολιτών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (citizens.ec.europa.eu), όπου οι μαθητές μπορούν να έχουν πρόσβαση σε δημόσιες διαβουλεύσεις, να ενημερώνονται για τις εξελίξεις στις πολιτικές και να εξερευνούν πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τα δικαιώματα των νέων, τη ψηφιακή διακυβέρνηση και τη βιωσιμότητα. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν επίσης να καθοδηγήσουν τους μαθητές στη διαμόρφωση απαντήσεων στην τάξη σε ανοιχτές διαβουλεύσεις της ΕΕ ή να προσομοιώσουν δομημένες συζητήσεις με βάση τις δημοσιευμένες προτάσεις.

Ένα άλλο υποδειγματικό εργαλείο είναι η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών (citizens-initiative.europa.eu), ένας μοναδικός μηχανισμός της ΕΕ που επιτρέπει στους πολίτες να υποβάλλουν νομοθετικές προτάσεις στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Όταν μια πρωτοβουλία συγκεντρώσει ένα εκατομμύριο επαληθευμένες ψηφιακές υπογραφές σε τουλάχιστον επτά χώρες της ΕΕ, η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να απαντήσει. Οι μαθητές μπορούν να εξερευνήσουν υπάρχουσες ή ιστορικές πρωτοβουλίες, να προσομοιώσουν τη σύνταξη αναφορών ή να χαρτογραφήσουν τον τρόπο λειτουργίας της δημοκρατικής εκπροσώπησης πέρα από τα σύνορα. Αυτές οι ασκήσεις τους βοηθούν να συνδέσουν τις γνώσεις τους για την κοινωνία των πολιτών με τη ψηφιακή συμπεριφορά, ενισχύοντας παράλληλα την αίσθηση της ενεργού συμμετοχής και της ένταξής τους στον ευρωπαϊκό δημοκρατικό χώρο.

Η υπεύθυνη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης προσφέρει στους νέους ισχυρά εργαλεία για να ενώνουν κοινότητες, να προωθούν την ενεργό συμμετοχή των πολιτών και να συμμετέχουν σε παγκόσμιες ανταλλαγές. Οι πλατφόρμες κοινωνικών μέσων διευκολύνουν την ανταλλαγή πληροφοριών, τη δημιουργία δεσμών μεταξύ των κοινοτήτων και τη δικτύωση των πολιτών, επιτρέποντας στους χρήστες να συνδημιουργούν και να

Εταίροι του έργου

συζητούν για δημόσια θέματα. Στο εκπαιδευτικό στάδιο, τέτοιες πλατφόρμες βοηθούν επίσης τους μαθητές και τους ενδιαφερόμενους να γνωρίσουν τα ενδιαφέροντα και τις προοπτικές του άλλου, δημιουργώντας ένα σημαντικό θεμέλιο για διάλογο και συνεργασία. Όπως προειδοποιούν οι ερευνητές, «η παράλειψη αυτής της φάσης θα είναι πιθανότατα καταστροφική για τη διαδικασία», καθώς η αμοιβαία κατανόηση είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική συμμετοχή. Ωστόσο, η επικοινωνία μεταξύ διαφορετικών ενδιαφερόμενων μερών — όπως μαθητές, εκπαιδευτικοί, φορείς της κοινωνίας των πολιτών και αξιωματούχοι — μπορεί επίσης να είναι αμφιλεγόμενη. Συχνά απαιτεί ενεργή διαμεσολάβηση και ανταπόκριση από τους διοργανωτές, συμπεριλαμβανομένων των εκπαιδευτικών και των δημόσιων φορέων, προκειμένου να διασφαλιστούν σεβαστές και παραγωγικές ανταλλαγές. Μέσω της καθοδηγούμενης χρήσης, οι μαθητές μαθαίνουν να επαληθεύουν πληροφορίες, να μετριάζουν τον τόνο τους και να υποστηρίζουν την ψηφιακή συμμετοχή χωρίς αποκλεισμούς — ενισχύοντας πολιτικές διαθέσεις όπως η ενσυναίσθηση, η δικαιοσύνη και ο αμοιβαίος σεβασμός (Lin, 2022).

Οι ψηφιακές πλατφόρμες με επίκεντρο την κοινότητα συμβάλλουν επίσης στη γεφύρωση των διαγενεακών και διαπολιτισμικών χασμάτων. Έρευνα του Συμβουλίου της Ευρώπης υπογραμμίζει τον τρόπο με τον οποίο τα κοινοτικά μέσα ενημέρωσης, συμπεριλαμβανομένων των τοπικών ομάδων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ενισχύουν τις φωνές που δεν εκπροσωπούνται επαρκώς, προσφέροντας στους νέους και στους ηλικιωμένους έναν κοινό χώρο για την αφήγηση ιστοριών, τη συζήτηση και την πολιτική συμμετοχή. Τα σχολεία μπορούν να αποτελέσουν πρότυπο υπεύθυνης χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης δημιουργώντας διαχειριζόμενα διαδικτυακά φόρουμ για συζητήσεις στην τάξη, κοινά προγράμματα πολιτιστικής ανταλλαγής με σχολεία-εταίρους ή εκστρατείες υπό την ηγεσία των νέων που αφορούν τοπικά ζητήματα. Τέτοιες πρωτοβουλίες καταδεικνύουν πώς ο σεβασμός στον διαδικτυακό διάλογο ενισχύει την εμπιστοσύνη των

Εταίροι του έργου

πολιτών, καλλιεργεί αξίες συμμετοχής και προάγει την ψηφιακή αλληλεγγύη σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές δημοκρατικές αρχές (Ευρώπη, 2022).

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τονίζει τον ζωτικό ρόλο του eTwinning στην οικοδόμηση δημοκρατικών κοινοτήτων χωρίς αποκλεισμούς μέσω σχολικών συνεργασιών. Η πρωτοβουλία υποστηρίζει τους εκπαιδευτικούς με επαγγελματική ανάπτυξη και εθνικές υπηρεσίες υποστήριξης, ενισχύοντας την ικανότητά τους να διευκολύνουν διασυνοριακά πολιτικά έργα. Δίνοντας τη δυνατότητα σε εκπαιδευτικούς και μαθητές να σχεδιάζουν και να αξιολογούν δραστηριότητες συνεργατικά, το eTwinning βοηθά τους νέους να βλέπουν τους εαυτούς τους ως ενεργούς Ευρωπαίους πολίτες — όχι μόνο ως μαθητές, αλλά και ως συμμετέχοντες σε μια κοινή δημόσια σφαίρα που εκτείνεται σε πολλές χώρες. Τα σχολεία επωφελούνται από αυτό δημιουργώντας περιβάλλοντα αμοιβαίας εμπιστοσύνης και κοινής ευθύνης, αντανακλώνοντας τις δημοκρατικές αξίες της ΕΕ και ενισχύοντας την κοινωνική συνοχή (Licht, Pateraki, & Scimeca, 2019).

Εταίροι του έργου

4. Προώθηση κοινοτικών συμμαχιών και ψηφιακής συνεργασίας

4.1 Διαδικτυακές πλατφόρμες και εργαλεία

Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα ψηφιακά φόρουμ και οι ηλεκτρονικές αναφορές προσφέρουν στους μαθητές τρόπους να εκφράσουν τις ανησυχίες τους, να κινητοποιήσουν τους συμμαθητές τους και να συμμετάσχουν πέρα από την τάξη. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να καθοδηγήσουν τους μαθητές σε πλατφόρμες της ΕΕ, όπως η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών, όπου οι πολίτες προτείνουν μεταρρυθμίσεις πολιτικής στην Επιτροπή, ή ο Διάλογος Νεολαίας της ΕΕ, ο οποίος φιλοξενεί διαδικτυακές έρευνες που επιτρέπουν τη συμβολή των νέων στη χάραξη πολιτικής. Για να υποστηριχθεί η ενημερωμένη συμμετοχή, η διδασκαλία στην τάξη θα πρέπει να περιλαμβάνει εργασίες ανάλυσης πηγών: σύγκριση τίτλων, έλεγχο της προέλευσης των ιστότοπων και αναγνώριση της πειστικής έναντι της χειραγωγικής γλώσσας. Οι μαθητές μπορούν να εξασκηθούν στη διασταύρωση ισχυρισμών χρησιμοποιώντας υπηρεσίες επαλήθευσης γεγονότων όπως το EuvDisinfo (<https://euvdisinfo.eu/>) ή το EU Fact Check (<https://eufactcheck.eu/>) και να αναστοχαστούν σχετικά με το πώς η συναισθηματική διαμόρφωση ή η επανάληψη μπορούν να διαμορφώσουν την κοινή γνώμη. Η ανάλυση του τρόπου με τον οποίο διαφορετικές πλατφόρμες παρουσιάζουν το ίδιο ζήτημα βοηθά τους μαθητές να αναγνωρίζουν την προκατάληψη, την παραπληροφόρηση και την παράλειψη. Αυτές οι δραστηριότητες καλλιεργούν κριτική συνείδηση και ενθαρρύνουν τη στοχαστική συμμετοχή στην ψηφιακή κοινωνική ζωή.

Οι ψηφιακοί χώροι απαιτούν κάτι περισσότερο από συμμετοχή — απαιτούν σεβασμό, ασφάλεια και ενσυναίσθηση. Τα εργαλεία της πρωτοβουλίας «Better Internet for Kids» (BIK+) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υποστηρίζουν ενότητες διδασκαλίας σχετικά με τη συμπεριφορά στο διαδίκτυο, την προστασία των δεδομένων, τον εκφοβισμό στο διαδίκτυο και την

Εταίροι του έργου

επικοινωνία με σεβασμό. Το BIK+ συνιστά μια ολιστική προσέγγιση σε επίπεδο σχολείου για την πρόληψη του εκφοβισμού στο διαδίκτυο, η οποία περιλαμβάνει τη συμμετοχή των μαθητών στη σύνταξη κατευθυντήριων γραμμών κατά του εκφοβισμού, την παροχή κατάρτισης στους εκπαιδευτικούς σχετικά με την ψηφιακή ευημερία και τη διασφάλιση εύκολης πρόσβασης σε μηχανισμούς αναφοράς. Οι δραστηριότητες στην τάξη μπορούν να περιλαμβάνουν ασκήσεις διαλόγου μεταξύ συμμαθητών, ανάλυση περιπτώσιολογικών μελετών διαδικτυακών συγκρούσεων και εξάσκηση επικοινωνιακών απαντήσεων στην ψηφιακή επιθετικότητα. Το BIK+ ενθαρρύνει επίσης την ενδυνάμωση των παρευρισκόμενων ώστε να ενεργούν με ασφάλεια και υπευθυνότητα, αντί να παραμένουν παθητικοί. Η από κοινού ανάπτυξη ενός ψηφιακού κώδικα δεοντολογίας για την τάξη, εμπνευσμένου από την Επιτροπή Νέων του BIK, δίνει στους μαθητές την ευκαιρία να εξασκηθούν στην επικοινωνία χωρίς αποκλεισμούς και να αναλάβουν την ευθύνη της διαδικτυακής τους παρουσίας (BIK+, 2025).

Τα ψηφιακά εργαλεία μπορούν να υποστηρίξουν την πολιτική συμμετοχή στην τάξη όταν σχεδιάζονται με σαφή σκοπό και συνδέονται με το θέμα διδασκαλίας. Συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί που προετοιμάζουν μια ενότητα για την περιβαλλοντική δικαιοσύνη θα μπορούσαν να ζητήσουν από τους μαθητές να χρησιμοποιήσουν το Padlet για να συλλέξουν τοπικά παραδείγματα ρύπανσης και να συγκεντρώσουν ιδέες από την κοινότητα για βελτίωση. Σε ένα μάθημα για το δικαίωμα ψήφου, το Mentimeter (<https://www.mentimeter.com/>) μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να διεξαχθεί ανώνυμη δημοσκόπηση στην τάξη σχετικά με τις πολιτικές στάσεις και να απεικονιστούν οι διαφορές στις απόψεις. Κατά τη διάρκεια των συζητήσεων, οι μαθητές μπορούν να συνεργαστούν σε πραγματικό χρόνο σε ένα κοινόχρηστο Google Docs (<https://workspace.google.com/products/docs/>) για να συντάξουν ομαδικά επιχειρήματα ή να προετοιμάσουν ερωτήσεις. Εάν οι μαθητές σχεδιάζουν μια εκστρατεία ευαισθητοποίησης σε επίπεδο σχολείου (π.χ. κατά των διακρίσεων), εργαλεία όπως το Canvas ή το ThingLink

Εταίροι του έργου

(<https://www.thinglink.com/>) τους επιτρέπουν να δημιουργήσουν ψηφιακές αφίσες ή διαδραστικά γραφήματα με συνδέσμους, φωτογραφίες και ηχογραφήσεις. Τα σχέδια μαθήματος πρέπει να περιλαμβάνουν χρόνο για τους μαθητές να αναστοχαστούν σχετικά με τις επιλογές επικοινωνίας τους — τι λειτούργησε, ποιοι συμπεριλήφθηκαν και πώς το μήνυμα θα μπορούσε να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο. Οι ΤΠΕ γίνονται αποτελεσματικές όταν οι μαθητές δεν τις χρησιμοποιούν μόνο για να παρουσιάσουν περιεχόμενο, αλλά και για να διαμορφώσουν τον διάλογο και να συμμετάσχουν ουσιαστικά σε συζητήσεις πολιτών.

4.2 Διασυνοριακά κοινοτικά δίκτυα

Τα δίκτυα που υποστηρίζονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση προσφέρουν στα σχολεία πολύτιμες ευκαιρίες για τη δημιουργία ουσιαστικών συνδέσεων πέρα από τα εθνικά σύνορα. Τα κέντρα Europe Direct, με έδρα σε διάφορες περιοχές της ΕΕ, συνεργάζονται στενά με τα σχολεία για τη διοργάνωση δημόσιων συζητήσεων, θεματικών εργαστηρίων και παιχνιδιών προσομοίωσης πολιτικής ζωής. Αυτές οι δραστηριότητες βοηθούν τους μαθητές να συνδέσουν τα τοπικά ζητήματα με ευρύτερα ευρωπαϊκά πλαίσια. Μέσω προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το Erasmus+, τα σχολεία και οι οργανώσεις νεολαίας μπορούν να δημιουργήσουν μακροχρόνιες συνεργασίες για να σχεδιάσουν από κοινού πρωτοβουλίες σε θέματα όπως η δημοκρατική συμμετοχή, η βιωσιμότητα ή η ψηφιακή ιθαγένεια. Αυτές οι συνεργασίες περιλαμβάνουν συχνά εικονικές συναντήσεις σχεδιασμού, κοινή χρήση των αποτελεσμάτων των προγραμμάτων και εκδηλώσεις διάδοσης που διοργανώνουν οι μαθητές, επιτρέποντας σε μαθητές από διαφορετικά υπόβαθρα να συνεισφέρουν ισότιμα και να χτίσουν αμοιβαία κατανόηση. Με τη συμμετοχή τους στις ευρωπαϊκές προτεραιότητες στην εκπαίδευση και την πολιτική ζωή, οι μαθητές αρχίζουν να βλέπουν τον ρόλο τους όχι μόνο μέσα στην κοινότητά τους, αλλά και στον ευρύτερο χώρο της ΕΕ.

Εταίροι του έργου

Η συνεργασία με ομάδες της κοινωνίας των πολιτών και δημόσιους φορείς σε άλλες χώρες δίνει στους μαθητές τη δυνατότητα να κατανοήσουν πώς αντιμετωπίζονται οι κοινωνικές προκλήσεις σε διαφορετικά πλαίσια. Για παράδειγμα, μια τάξη στην Ουγγαρία μπορεί να αναπτύξει από κοινού ένα έργο ψηφιακής αφήγησης με μια ΜΚΟ στο Βέλγιο και ένα σχολείο στην Κροατία, διερευνώντας θέματα όπως η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς ή η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Αυτές οι συνεργασίες σχεδιάζονται ανάλογα με τις δυνατότητες κάθε οργανισμού και συχνά ακολουθούν μια δομημένη διαδικασία: η διαχείριση του έργου περιλαμβάνει καθήκοντα σχεδιασμού, συντονισμού και επικοινωνίας· η υλοποίηση καλύπτει κοινά εργαστήρια και δραστηριότητες ανταλλαγής· και η ανταλλαγή περιλαμβάνει εκδηλώσεις υπό την καθοδήγηση των μαθητών και αποτελέσματα που απευθύνονται στο κοινό. Αυτά τα βήματα εξασφαλίζουν την ομαλή συνεργασία και βοηθούν όλους τους συμμετέχοντες να αντιληφθούν την αξία της συμβολής τους. Τα έργα συνδέονται επίσης με τις ετήσιες προτεραιότητες του προγράμματος Erasmus+, όπως η ισότητα, η βιωσιμότητα, ο ψηφιακός μετασχηματισμός και η συμμετοχή των πολιτών, έτσι ώστε η τοπική μάθηση να συμβάλλει στους κοινούς ευρωπαϊκούς στόχους. Όταν οι μαθητές συμμετέχουν σε κάθε στάδιο της διαδικασίας, από τον σχεδιασμό έως την προώθηση, αποκτούν τόσο τις γνώσεις όσο και την αυτοπεποίθηση για να ενεργούν ως ενεργοί πολίτες σε μια δημοκρατική Ευρώπη (Συνεργασίες για τη συνεργασία, 2022).

Ο συντονισμός κοινών δραστηριοτήτων, όπως διαδικτυακά σεμινάρια ή κοινές εκστρατείες με σχολεία-εταίρους σε άλλες χώρες, επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να δημιουργούν αυθεντικές εμπειρίες πολιτικής εκπαίδευσης που εκτείνονται πέρα από τις εθνικές προοπτικές. Αυτές οι συνεργασίες εκθέτουν τους μαθητές σε διαφορετικά πολιτισμικά πλαίσια, πολιτικές προσεγγίσεις και κοινωνικές προκλήσεις, ενθαρρύνοντας τη σύγκριση, τον διάλογο και την αμοιβαία κατανόηση. Η συνεργασία σε μια εκστρατεία —είτε εστιάζεται στα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δικαιοσύνη για το κλίμα ή τη δημοκρατική συμμετοχή— δίνει στους μαθητές έναν κοινό σκοπό και ενισχύει την ιδέα ότι η πολιτική δράση δεν περιορίζεται

Εταίροι του έργου

σε τοπικά πλαίσια. Οι εκπαιδευτικοί διαδραματίζουν βασικό ρόλο στον σχεδιασμό αυτών των έργων, ευθυγραμμίζοντάς τα με τους στόχους του προγράμματος σπουδών και διασφαλίζοντας ότι όλοι οι μαθητές έχουν έναν ουσιαστικό ρόλο. Η διασυνοριακή συνεργασία ενισχύει επίσης την επαγγελματική ανταλλαγή, βοηθώντας τους εκπαιδευτικούς του προγράμματος « » να υιοθετήσουν νέες μεθόδους, να μοιραστούν πόρους και να αναστοχαστούν τη δική τους διδασκαλία μέσω της διεθνούς συνεργασίας.

Εταίροι του έργου

5. Ενσωμάτωση της πολιτικής συμμετοχής για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ταυτότητας

5.1 Δημιουργία μιας κουλτούρας πολιτικής συμμετοχής σε ολόκληρο το σχολείο

Η οικοδόμηση μιας κουλτούρας πολιτικής συμμετοχής σε ολόκληρο το σχολείο απαιτεί κάτι περισσότερο από μεμονωμένα μαθήματα ή περιστασιακές εκδηλώσεις. Απαιτεί μια κοινή δέσμευση μεταξύ εκπαιδευτικών, μαθητών και της ευρύτερης σχολικής κοινότητας για την προώθηση της συμμετοχής, του διαλόγου και της ευθύνης ως καθημερινών πρακτικών. Μια προσέγγιση σε επίπεδο σχολείου συμβάλλει στο να καταστεί η πολιτική συμμετοχή ορατή, συνεπής και ουσιαστική για όλους τους μαθητές, ανεξάρτητα από το υπόβαθρο ή τις ακαδημαϊκές τους ικανότητες.

Ένα σημείο εκκίνησης είναι η ενσωμάτωση πολιτικών θεμάτων σε όλο το πρόγραμμα σπουδών, όχι μόνο στα μαθήματα κοινωνικών επιστημών ή ιστορίας. Συγκεκριμένα, τα μαθήματα φυσικών επιστημών μπορούν να διερευνήσουν τις πολιτικές επιπτώσεις της περιβαλλοντικής πολιτικής, ενώ τα μαθήματα λογοτεχνίας μπορούν να αναλύσουν αφηγήσεις σχετικά με τη δικαιοσύνη, την εξουσία ή την αλληλεγγύη. Τα μαθηματικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ερμηνεία δεδομένων σχετικά με κοινωνικά ζητήματα, και τα έργα εικαστικών τεχνών μπορούν να διερευνήσουν εκφράσεις διαμαρτυρίας ή ταυτότητας. Θέματα όπως η κλιματική αλλαγή, η κοινωνική ανισότητα ή η μεροληψία των μέσων ενημέρωσης μπορούν να αντιμετωπιστούν από κοινού στα μαθήματα περιβαλλοντικών επιστημών και πολιτικής αγωγής μέσω συζητήσεων, ανάλυσης δεδομένων και συνεργατικής συγγραφής. Συνδέοντας διαθεματικά θέματα —όπως η οικολογία και η δημόσια πολιτική— οι μαθητές μαθαίνουν ότι η πολιτική συμμετοχή δεν περιορίζεται σε ένα μόνο μάθημα, αλλά είναι συνυφασμένη με πολλές πτυχές της μάθησης και της καθημερινής ζωής. Η ενεργός συμμετοχή στις δομές διακυβέρνησης του σχολείου είναι ένα άλλο βασικό

Εταίροι του έργου

χαρακτηριστικό μιας πολιτικής σχολικής κουλτούρας. Τα μαθητικά συμβούλια, οι εκπρόσωποι των τάξεων και οι σχολικές συνελεύσεις επιτρέπουν στους μαθητές να συμβάλλουν σε πραγματικές αποφάσεις και να παρατηρούν από πρώτο χέρι τις δημοκρατικές διαδικασίες. Όταν οι μαθητές βοηθούν στη θέσπιση κανόνων, στον προγραμματισμό σχολικών εκδηλώσεων ή δίνουν ανατροφοδότηση για τη διδασκαλία και τη μάθηση, μαθαίνουν την αξία της έκφρασης, της υπευθυνότητας και του συμβιβασμού. Τέτοιοι ρόλοι υποστηρίζουν επίσης την ανάπτυξη δεξιοτήτων ηγεσίας και διαπραγμάτευσης — ειδικά όταν συνδυάζονται με εργαστήρια υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών σχετικά με τον πολιτικό διάλογο ή τις μεθόδους λήψης αποφάσεων (Πολιτική Συμμετοχή στα Σχολεία: Αναπτύσσοντας Ενεργούς και Υπεύθυνους Πολίτες, 2024).

Η δημιουργία συνδέσεων μεταξύ του σχολείου και της ευρύτερης κοινότητας ενισχύει περαιτέρω την πολιτική κουλτούρα. Η συνεργασία με γονείς, τοπικές ενώσεις ή δημοτικούς φορείς βοηθά τους μαθητές να δουν πώς οι πολιτικές αξίες εκτείνονται πέρα από την τάξη. Η συμμετοχή σε μια εκστρατεία καθαρισμού της κοινότητας ή φιλανθρωπική εκστρατεία μπορεί να συνδεθεί με συζήτηση στην τάξη σχετικά με την κοινωνική δικαιοσύνη ή την περιβαλλοντική ευθύνη. Οικογενειακά εργαστήρια σχετικά με τη δημοκρατική ανατροφή των παιδιών ή την τοπική διακυβέρνηση μπορούν να ενισχύσουν τις κοινές αξίες στο σπίτι και στο σχολείο. Η συμμετοχή εξωτερικών ενδιαφερόμενων μερών δείχνει ότι η πολιτική ζωή δεν είναι αφηρημένη, αλλά χτίζεται μέσω της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών παραγόντων.

Για την υποστήριξη αυτών των δραστηριοτήτων, η κατάρτιση των εκπαιδευτικών και η συνεργασία του προσωπικού είναι απαραίτητες. Τα σχολεία μπορούν να οργανώνουν εσωτερικά εργαστήρια για θέματα όπως οι συμμετοχικές μέθοδοι, ο διάλογος χωρίς αποκλεισμούς στην τάξη ή ο σχεδιασμός εκστρατειών σε επίπεδο σχολείου. Οι συνεδρίες ανταλλαγής μεταξύ συναδέλφων βοηθούν στην ανταλλαγή ιδεών μεταξύ των τμημάτων και στην ευθυγράμμιση των πολιτικών στόχων με τα ευρύτερα σχέδια ανάπτυξης του σχολείου. Μια ισχυρή πολιτική κουλτούρα εξαρτάται από τη συνεπή πρακτική — όχι μόνο από το τι

Εταίροι του έργου

διδάσκεται, αλλά και από το πώς διδάσκεται και βιώνεται καθημερινά στο σχολικό περιβάλλον.

Η πολιτική συμμετοχή και η ευρωπαϊκή ιθαγένεια δεν πρέπει να περιορίζονται σε ένα μόνο γνωστικό αντικείμενο. Ανθίζουν όταν οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται διαθεματικά, συνδέοντας τις πολιτικές ιδέες με ευρύτερες γνώσεις και δεξιότητες. Μια διαθεματική προσέγγιση βοηθά τους μαθητές να αναγνωρίσουν πώς οι ευρωπαϊκές αξίες και οι δημοκρατικές αρχές επηρεάζουν πολλαπλούς τομείς της ζωής και της μάθησης. Στα Φυσικά Επιστήμες, τα μαθήματα για τη βιωσιμότητα ή την κλιματική αλλαγή μπορούν να εμπλουτιστούν με την εξερεύνηση της Πράσινης Συμφωνίας της ΕΕ και του αντίκτυπού της στην καινοτομία, την ενέργεια και το περιβάλλον. Στα Κοινωνικά Μαθήματα, οι μαθητές μπορούν να αναλύσουν ή να συζητήσουν τις πολιτικές της ΕΕ σχετικά με την ψηφιακή ιδιωτικότητα, τη μετανάστευση ή την κοινωνική ένταξη, ενθαρρύνοντάς τους να εξισορροπήσουν τις εθνικές προοπτικές με την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη.

Στα μαθήματα Αγγλικών ή άλλων γλωσσών, οι μαθητές μπορούν να εξασκήσουν την επικοινωνία και την κριτική σκέψη διαβάζοντας, γράφοντας ή παρουσιάζοντας θέματα σχετικά με την ευρωπαϊκή ιθαγένεια και ταυτότητα. Αυτή η ενσωμάτωση ενισχύει την ικανότητα των μαθητών να συνδέουν τη γνώση με τη δράση και μετατρέπει αφηρημένες έννοιες —όπως η συμμετοχή, η βιωσιμότητα ή η ισότητα— σε απτές εμπειρίες στο καθημερινό μαθησιακό τους περιβάλλον. Τελικά, αυτή η προσέγγιση υποστηρίζει τα σχολεία στην καλλιέργεια ολοκληρωμένων, ενημερωμένων από το « » και ενεργών νέων Ευρωπαίων που κατανοούν πώς η μάθησή τους συνδέεται με τις κοινές ευρωπαϊκές αξίες.

Η πολιτική συμμετοχή και η ευρωπαϊκή ιθαγένεια δεν πρέπει να περιορίζονται σε ένα μόνο γνωστικό αντικείμενο. Ανθίζουν όταν οι εκπαιδευτικοί συνεργάζονται διαθεματικά, συνδέοντας τις ιδέες της πολιτικής αγωγής με ευρύτερες γνώσεις και δεξιότητες. Μια διαθεματική προσέγγιση βοηθά τους μαθητές να αναγνωρίσουν πώς οι ευρωπαϊκές αξίες και οι δημοκρατικές αρχές επηρεάζουν πολλαπλούς τομείς της ζωής και της μάθησης. Στα

Εταίροι του έργου

Μαθηματικά, τα μαθήματα για τη βιωσιμότητα ή την κλιματική αλλαγή μπορούν να εμπλουτιστούν με την εξερεύνηση της Πράσινης Συμφωνίας της ΕΕ και του αντίκτυπού της στην καινοτομία, την ενέργεια και το περιβάλλον. Στα Κοινωνικά Μαθήματα, οι μαθητές μπορούν να αναλύσουν ή να συζητήσουν τις πολιτικές της ΕΕ σχετικά με την ψηφιακή ιδιωτικότητα, τη μετανάστευση ή την κοινωνική ένταξη, ενθαρρύνοντάς τους να εξισορροπήσουν τις εθνικές προοπτικές με την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη. Στα μαθήματα Αγγλικών ή άλλων γλωσσών, οι μαθητές μπορούν να εξασκήσουν την επικοινωνία και την κριτική σκέψη διαβάζοντας, γράφοντας ή παρουσιάζοντας θέματα σχετικά με την ευρωπαϊκή ιθαγένεια και ταυτότητα.

Η εμπειρία από ευρωπαϊκά σχολεία, με αξιολογούμενα παραδείγματα από τη Λιθουανία, αναδεικνύει αποτελεσματικούς τρόπους ενσωμάτωσης της πολιτικής αγωγής σε διάφορα μαθήματα. Το πρόγραμμα «Ο πλανήτης μας – Η ευθύνη μας» συνδυάζει τις Φυσικές Επιστήμες, την Πολιτική Αγωγή, τη Λιθουανική Γλώσσα και την Τέχνη για να εξετάσει θέματα όπως η προστασία του περιβάλλοντος, η διαλογή απορριμμάτων και η υπεύθυνη κατανάλωση. Το πρόγραμμα «Είμαστε πολίτες της Ευρώπης», που συνδέει την Κοινωνική Αγωγή, τις Φυσικές Επιστήμες και την Τέχνη, εισάγει τους μαθητές στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τα σύμβολά της και την έννοια της ιθαγένειας. Το «Δημοκρατία στην τάξη» συνδυάζει την πολιτική αγωγή, τη λιθουανική γλώσσα, τα μαθηματικά και την τέχνη για να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τη διαδικασία της ψηφοφορίας και να συμμετάσχουν στις εκλογές του μαθητικού συμβουλίου. Το «Βιώσιμη διαδρομή: Από το σπίτι στο σχολείο» συνδυάζει τις φυσικές επιστήμες, την πολιτική αγωγή, τα μαθηματικά και τις χειροτεχνίες για να διερευνήσει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των μεταφορών και την οδική ασφάλεια. Τέλος, το πρόγραμμα «Τρόφιμα, υγεία και ευθύνη», που ενσωματώνει την κοινωνική αγωγή, τις φυσικές επιστήμες, την αγωγή του πολίτη και τις χειροτεχνίες, εστιάζει στην υγιεινή διατροφή, τη σπατάλη τροφίμων και την υπεύθυνη κατανάλωση. Αυτά τα παραδείγματα

Εταίροι του έργου

καταδεικνύουν πώς η διεπιστημονική διδασκαλία μπορεί να ζωντανέψει τα θέματα πολιτικής αγωγής και να εντάξει τις αξίες της ΕΕ στην καθημερινή μάθηση.

5.2 Μακροπρόθεσμος αντίκτυπος και κοινοτικές συνεργασίες

Τα σχολεία μπορούν να διαδραματίσουν διαρκή ρόλο στη διαμόρφωση της πολιτικής ζωής όταν δημιουργούν ισχυρές, μακροχρόνιες σχέσεις με φορείς πέρα από την τάξη. Η συνεργασία με δημοτικούς φορείς, κέντρα ενημέρωσης της ΕΕ και μη κυβερνητικές οργανώσεις προσφέρει στους μαθητές συγκεκριμένους τρόπους συμμετοχής στην ανάπτυξη της κοινότητας. Αυτές οι συνεργασίες ενθαρρύνουν την κοινή ευθύνη και επιτρέπουν στους μαθητές να ασχοληθούν με πραγματικά ζητήματα — από τη βιωσιμότητα έως την ένταξη — μέσω πρακτικής εργασίας.

Ένα εντυπωσιακό παράδειγμα αυτής της προσέγγισης προέρχεται από την Άνω Σιλεσία και τη Μητρόπολη Ζαγκλέμπι (GZM) της Πολωνίας, οι οποίες το 2024 ξεκίνησαν μια δημόσια διαβούλευση σε επίπεδο πόλης-περιφέρειας σχετικά με τη μεταρρύθμιση των μεταφορών. Με την υποστήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του ΟΟΣΑ, και σε συνεργασία με υποστηρικτές της ένταξης των ατόμων με αναπηρία και φοιτητές πανεπιστημίου, η πρωτοβουλία συνδύασε έρευνες, περιηγήσεις με σκοπό την έρευνα και εργαστήρια για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που σχετίζονται με την ξεπερασμένη υποδομή και την προσβασιμότητα. Φοιτητές και φορείς της κοινωνίας των πολιτών συνεργάστηκαν στενά για να διαμορφώσουν συστάσεις, αποδεικνύοντας πώς η δομημένη συνεργασία και η κοινή ευθύνη μπορούν να οδηγήσουν σε τεκμηριωμένες και χωρίς αποκλεισμούς αποφάσεις. Τέτοιες διαδικασίες δεν περιορίζονται στον μητροπολιτικό σχεδιασμό. Τα σχολεία μπορούν να προσαρμόσουν παρόμοια μοντέλα, καλώντας τους μαθητές να διερευνήσουν τοπικές προκλήσεις —όπως οι δημόσιοι χώροι, οι υπηρεσίες υγείας ή η ασφάλεια των νέων— και να προτείνουν βελτιώσεις κατά τη διάρκεια ενός τριμήνου ή ενός σχολικού έτους (Ενημερώσεις

Εταίροι του έργου

σχετικά με την καινοτόμο εφαρμογή της αρχής της εταιρικής σχέσης στην πολιτική συνοχής, 2025).

Η διαρκής συμμετοχή απαιτεί συνέχεια. Όταν οι μαθητές παρακολουθούν ένα έργο για αρκετούς μήνες — όπως η καθοδήγηση νεότερων μαθητών, η επιμέλεια ενός αρχείου τοπικής ιστορίας ή ο συντονισμός μιας εκστρατείας για την υγιεινή διατροφή — βλέπουν πώς εξελίσσεται η κοινωνική εργασία και γιατί η επιμονή έχει σημασία. Αυτή η προσέγγιση τους επιτρέπει να παρακολουθούν την πρόοδο, να αναστοχάζονται τα αποτελέσματα και να βιώνουν την αξία της δέσμευσης. Σε ορισμένα σχολεία, αυτές οι δραστηριότητες γίνονται μέρος των τακτικών ευθυνών της τάξης, υποστηρίζονται από εβδομαδιαίο χρόνο προγραμματισμού και είναι ορατές σε σχολικές συνελεύσεις ή εκθέσεις. Οι εκπαιδευτικοί καθοδηγούν τη διαδικασία, αλλά οι μαθητές διαμορφώνουν τον ρυθμό και το περιεχόμενο.

Οι συνεργασίες μπορούν επίσης να επεκταθούν πέρα από τις περιφερειακές και εθνικές συνόρια. Οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν σε πρωτοβουλίες συνεργασίας του Erasmus+ συχνά ανταλλάσσουν σχέδια μαθήματος ή αναπτύσσουν παράλληλα μαθητικά έργα με συναδέλφους στο εξωτερικό. Αυτές οι κοινές προσπάθειες — σε θέματα όπως η μεροληψία των μέσων ενημέρωσης, η δημοκρατική μνήμη ή η ανθεκτικότητα της κοινότητας — επιτρέπουν στους μαθητές να συνδέσουν τις τοπικές τους εμπειρίες με αυτές άλλων σε διαφορετικά ευρωπαϊκά πλαίσια. Αυτές οι ανταλλαγές δημιουργούν όχι μόνο συγκριτική αντίληψη, αλλά και αλληλεγγύη και περιέργεια, ειδικά όταν οι μαθητές αναστοχάζονται τις διαφορές στην προσέγγιση ή στα αποτελέσματα.

Οι μαθητές πρέπει να ενθαρρύνονται να αναλάβουν την ευθύνη μακροπρόθεσμων πολιτικών έργων — όπως η καθοδήγηση νεότερων συμμαθητών, η διοργάνωση περιβαλλοντικών εκστρατειών ή η συνεργασία με ΜΚΟ — όπου μπορούν να μετατρέψουν αξίες της ΕΕ όπως η βιωσιμότητα, η ένταξη και τα ανθρώπινα δικαιώματα σε ουσιαστική δράση. Συμμετέχοντας σε τέτοιες πρωτοβουλίες, οι μαθητές όχι μόνο εμβαθύνουν την κατανόησή τους για την ιδιότητα του πολίτη, αλλά αναπτύσσουν επίσης ηγετικές ικανότητες, ενσυναίσθηση και

Εταίροι του έργου

οργανωτικές δεξιότητες που εκτείνονται πέρα από την τάξη. Αυτή η προσέγγιση συνάδει στενά με τις πρακτικές κοινωνικής υπηρεσίας και την αξιακή εκπαίδευση στα τουρκικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, προωθώντας την υπευθυνότητα και την πραγματική πολιτική ικανότητα, ενώ ενισχύει το αίσθημα του ανήκειν των μαθητών τόσο στις τοπικές όσο και στις ευρωπαϊκές κοινότητες.

Εταίροι του έργου

6. Εκπαιδευτικές και μεθοδολογικές συστάσεις

6.1 Διδακτικές στρατηγικές

Η αποτελεσματική εκπαίδευση στα θέματα του πολίτη δεν βασίζεται μόνο στη διδασκαλία των γεγονότων, αλλά απαιτεί πρακτικές στην τάξη που αντικατοπτρίζουν τη δημοκρατική ζωή. Ενώ οι διαλέξεις και οι αναγνώσεις παρέχουν στους μαθητές βασικές γνώσεις σχετικά με τη διακυβέρνηση, τα δικαιώματα και τους θεσμούς, η ανάπτυξη πολιτικών στάσεων και συμπεριφορών εξαρτάται από την ενεργό μάθηση. Μέθοδοι όπως οι δομημένες συζητήσεις, οι εργασίες βάσει έργων και οι διαβουλεύσεις στην τάξη επιτρέπουν στους μαθητές να εξασκηθούν στην ακρόαση, την ομιλία και τη διαπραγμάτευση με άλλους. Αυτές οι προσεγγίσεις βοηθούν τους μαθητές να εσωτερικεύσουν πολιτικές αξίες όπως η δικαιοσύνη, ο σεβασμός και η συνεργασία, ενώ παράλληλα ενισχύουν την αυτοπεποίθησή τους στη δημόσια συζήτηση.

Μια ιδιαίτερα αποτελεσματική στρατηγική είναι η συμμετοχή των μαθητών σε προσομοιωμένες πολιτικές διαδικασίες, όπου αναλαμβάνουν ρόλους σε εικονικά κοινοβούλια, δημοτικά συμβούλια ή σχολικές επιτροπές. Σε αυτά τα πλαίσια, οι μαθητές μπορούν να εξερευνήσουν πραγματικά διλήμματα, να συντάξουν προτάσεις και να υπερασπιστούν επιχειρήματα ως εκλεγμένοι αξιωματούχοι, ομάδες πολιτών ή δημοσιογράφοι. Για παράδειγμα, μια τάξη μπορεί να προσομοιώσει μια συνεδρίαση του δημοτικού συμβουλίου για να συζητήσει την κατασκευή ενός κέντρου νεότητας, απαιτώντας από τους μαθητές να εξετάσουν αντικρουόμενα συμφέροντα, να διαβάσουν κανονισμούς και να διατυπώσουν συστάσεις βασισμένες στη συναίνεση. Τέτοιες ασκήσεις βοηθούν τους μαθητές να κατανοήσουν πώς λειτουργούν οι θεσμοί, πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις και ποιες συμβιβαστικές λύσεις εμπλέκονται. Κάνουν επίσης τη διακυβέρνηση απτή, δείχνοντας ότι οι νόμοι και οι πολιτικές προκύπτουν από δομημένη συζήτηση και συχνά από ατελείς συμβιβασμούς.

Εταίροι του έργου

Οι προσομοιώσεις μπορούν να προσαρμοστούν σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες και επίπεδα πολυπλοκότητας. Οι νεότεροι μαθητές μπορούν να προετοιμάσουν παιχνίδια ρόλων σχετικά με τους σχολικούς κανόνες ή τις εκστρατείες ανακύκλωσης, ενώ οι μεγαλύτεροι μαθητές μπορούν να αναλύσουν πραγματικές νομοθετικές προτάσεις ή να διεξάγουν εικονικές δημόσιες ακροάσεις. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να υποστηρίξουν αυτές τις δραστηριότητες αναθέτοντας προπαρασκευαστικές αναγνώσεις, οργανώνοντας ομιλίες από προσκεκλημένους ομιλητές ή δημιουργώντας ψηφιακούς πόρους (π.χ. ημερήσιες διατάξεις, ενημερωτικά δελτία ή πρότυπα πρακτικών). Μετά την προσομοίωση, οι μαθητές επωφελούνται από συνεδρίες ανασκόπησης που ενθαρρύνουν τον προβληματισμό: Ποια επιχειρήματα ήταν πιο πειστικά; Πώς ελήφθησαν οι αποφάσεις; Τι θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά στην πραγματική ζωή; Αυτές οι στιγμές ανάλυσης εμβαθύνουν την κατανόηση και ενισχύουν την ιδέα ότι η δημοκρατία δεν είναι απλώς ένα μάθημα, αλλά μια πρακτική που περιλαμβάνει προσεκτική ακρόαση, συλλογιστική και κοινή ευθύνη.

Η ενεργητική, βιωματική μάθηση είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη της πολιτικής ικανότητας και την καλλιέργεια της δημοκρατικής συνείδησης στους μαθητές. Τα μαθήματα που περιλαμβάνουν πραγματική συμμετοχή —συζήτηση, συνεργασία και κοινή ευθύνη— βοηθούν στη μετατροπή των αφηρημένων αρχών σε ουσιαστική δράση. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν διαδραστικές και βασισμένες σε ρόλους μεθόδους για να αναπτύξουν την κατανόηση των μαθητών σχετικά με τις δημοκρατικές διαδικασίες, τη διαπραγμάτευση και τον σεβασμό στις διαφορετικές απόψεις.

Η Λιθουανία αποτελεί ένα ισχυρό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο τέτοιες πρακτικές μπορούν να ενσωματωθούν στην εκπαίδευση. Τα σχολεία συμμετέχουν σε προγράμματα όπως το «Σχολεία ως Πρεσβευτές του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (ΜΕΡΑ)», όπου οι μαθητές προσομοιώνουν συνεδριάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, εκπροσωπούν διαφορετικές πολιτικές ομάδες, συζητούν, ψηφίζουν επί ψηφισμάτων και βιώνουν την πρόκληση του συμβιβασμού, όπως εφαρμόζεται στο Γυμνάσιο Šilalė Simonas Gaudėšiaus. Άλλες

Εταίροι του έργου

δραστηριότητες περιλαμβάνουν συζητήσεις υπό την καθοδήγηση των μαθητών, προσομοιώσεις εκλογών και προεκλογικές εκστρατείες στο Γυμνάσιο Žirmūnai του Βίλνιους, οι οποίες προσφέρουν στους μαθητές άμεση εικόνα της δημοκρατικής συμμετοχής και της ηγεσίας. Διεθνείς συζητήσεις και προσομοιώσεις του ΟΗΕ, όπως αυτές στο Γυμνάσιο Didždvaris του Σιαουλιάι, προωθούν τη διπλωματική επικοινωνία και την παγκόσμια ιθαγένεια, ενώ οι προσομοιώσεις δίκης στο Γυμνάσιο Jonas Jablonskis του Κάουνας ενισχύουν την κατανόηση της δικαιοσύνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Στις μικρότερες τάξεις, το Δημοτικό Σχολείο «Šiauliai Centre» εμπλέκει τους μαθητές στη λήψη τοπικών αποφάσεων μέσω των «Συνελεύσεων των Παιδιών» και των μαθητικών επιτροπών που ασχολούνται με θέματα του σχολείου ή της κοινότητας. Αυτά τα παραδείγματα από τη Λιθουανία καταδεικνύουν πώς η οργανωμένη συμμετοχή, το παιχνίδι ρόλων και η συνεργατική διακυβέρνηση μπορούν να καλλιεργήσουν αποτελεσματικά την πολιτική ταυτότητα και την ευθύνη στο σχολικό περιβάλλον.

6.2 Ψηφιακά εργαλεία και πόροι

Οι ψηφιακές πλατφόρμες μπορούν να εμπλουτίσουν σημαντικά την πολιτική εκπαίδευση, παρέχοντας στους μαθητές πρόσβαση σε δομημένο εκπαιδευτικό υλικό, διαδραστικό περιεχόμενο και ευκαιρίες για πραγματική συμμετοχή. Εργαλεία όπως η Πύλη Νεολαίας της ΕΕ (https://youth.europa.eu/home_en) και το EU Learning (<https://eu-learning.net/>) προσφέρουν προσβάσιμα μαθήματα για θέματα που κυμαίνονται από το δικαίωμα ψήφου και τις ευρωπαϊκές αξίες έως τα πολιτικά καθήκοντα και τις θεσμικές δομές. Αυτοί οι πόροι επιτρέπουν στους μαθητές να εξερευνήσουν τις αρχές της δημοκρατίας με τον δικό τους ρυθμό, συχνά μέσω κουίζ, μελετών περιπτώσεων από την πραγματική ζωή ή δραστηριοτήτων βασισμένων σε σενάρια. Ένα άλλο παράδειγμα είναι η πλατφόρμα «Together.eu» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (<https://together.eu/>), η οποία ενθαρρύνει τους νέους να συμμετέχουν στις εκλογές και στις τοπικές εκστρατείες. Για νεότερους μαθητές ή εισαγωγικά

Εταίροι του έργου

μαθήματα, το «Learning Corner» (https://learning-corner.learning.europa.eu/index_en) παρουσιάζει απλοποιημένες προσομοιώσεις, εκπαιδευτικά παιχνίδια και βίντεο σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων στην ΕΕ, ενώ για τους εκπαιδευτικούς παρέχει εκπαιδευτικό υλικό (https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials_en).

Οι εικονικές προσομοιώσεις συμβάλλουν στο να γίνουν πιο συγκεκριμένες οι αφηρημένες δομές διακυβέρνησης. Διαδικτυακά εργαλεία, όπως το παιχνίδι προσομοίωσης της δημοκρατίας (https://learning-corner.learning.europa.eu/learning-materials/council-simulation-game_en), που αναπτύχθηκε από διάφορα έργα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ, επιτρέπουν στους μαθητές να συμμετέχουν σε ψηφιακές εκδόσεις δημοτικών συνελεύσεων ή κοινοβουλευτικών συζητήσεων. Αυτές οι προσομοιώσεις μπορούν να ενσωματωθούν σε σχολικά έργα, ιδίως όταν συμπληρώνονται με ενημερώσεις πριν από την εκτέλεση των εργασιών και αναστοχασμούς μετά την ολοκλήρωσή τους. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν επίσης να χρησιμοποιήσουν πόρους από το Δίκτυο Δημοκρατικών Σχολείων του Συμβουλίου της Ευρώπης (<https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/democratic-schools-network>), το οποίο περιλαμβάνει κατευθυντήριες γραμμές για τη χρήση των ΤΠΕ με σκοπό την προώθηση της δημοκρατικής συμμετοχής στο σχολικό περιβάλλον (<https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/making-children-and-students-voices-heard>).

Η συνεργατική μάθηση ενισχύει την πολιτική συμμετοχή, βοηθώντας τους μαθητές να βιώσουν την κοινή ευθύνη και τη δημοκρατική λήψη αποφάσεων. Οι ομαδικές εργασίες, οι συζητήσεις μεταξύ συμμαθητών και η ομαδική εργασία μέσω ψηφιακών εργαλείων προωθούν τη συμμετοχή και την υπευθυνότητα. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια ομαδικών εργασιών στα μαθήματα Τουρκικών ή Τεχνολογίας, οι μαθητές μπορούν να συνεξεργάζονται έγγραφα ή να μοιράζονται ιδέες διαδικτυακά, αναπτύσσοντας δεξιότητες ομαδικής εργασίας και επικοινωνίας. Αυτή η πρακτική υποστηρίζει την ψηφιακή παιδεία και

Εταίροι του έργου

τις ικανότητες του 21ου αιώνα που επισημαίνονται στην εθνική εκπαιδευτική στρατηγική της Τουρκίας, λειτουργώντας ως ένα προσαρμόσιμο μοντέλο για τη σύνδεση της πολιτικής μάθησης με την πρακτική συνεργασία.

Η συνεργατική μάθηση επωφελείται από καλά επιλεγμένα ψηφιακά εργαλεία που υποστηρίζουν την ένταξη, την οργάνωση και τη δημιουργικότητα. Η χρήση κοινών διαδικτυακών πλατφορμών επιτρέπει στους μαθητές να συνεργάζονται αποτελεσματικά, ακόμη και όταν εργάζονται εξ αποστάσεως ή ασύγχρονα. Τα κοινόχρηστα έγγραφα και οι παρουσιάσεις —όπως αυτά που δημιουργούνται στο Google Docs, το Google Sheets, το Google Slides, το Office 365 ή το Canva— βοηθούν στην κατανομή των ευθυνών και επιτρέπουν σε όλα τα μέλη να συνεισφέρουν εύκολα. Για παράδειγμα, μια ομάδα μπορεί να σχεδιάσει διαφάνειες για τη βιώσιμη μόδα, με κάθε μαθητή να είναι υπεύθυνος για ένα τμήμα, ενώ όλοι μπορούν να δουν και να επεξεργαστούν την πλήρη παρουσίαση. Πλατφόρμες συζήτησης όπως το Padlet, το Google Classroom, το Microsoft Teams ή το Discord προωθούν την οργανωμένη, βασισμένη σε κείμενο ανταλλαγή ιδεών, η οποία υποστηρίζει τους μαθητές που δεν αισθάνονται τόσο άνετα να μιλήσουν στην τάξη. Εργαλεία σχεδιασμού εργασιών όπως το Trello ή το Microsoft Teams Planner βοηθούν στην ανάθεση ρόλων, την παρακολούθηση της προόδου και τη διαχείριση των προθεσμιών, ενώ τα εργαλεία τηλεδιάσκεψης (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams) επιτρέπουν τον ζωντανό συντονισμό για απομακρυσμένες ομάδες. Τέλος, δημιουργικά οπτικά εργαλεία όπως το Canva ή το Google Slides επιτρέπουν στους μαθητές να σχεδιάζουν αφίσες, ενημερωτικά γραφήματα και άλλο οπτικό υλικό σε συνεργασία. Αυτές οι ευρέως προσβάσιμες πλατφόρμες προωθούν τη διαφάνεια, την ένταξη και την αποτελεσματικότητα, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν βασικές ικανότητες στην ψηφιακή συνεργασία και την επικοινωνία του 21ου αιώνα.

Εταίροι του έργου

6.3 Καινοτόμες προσεγγίσεις μάθησης

Οι νέες προσεγγίσεις στην πολιτική αγωγή βασίζονται όλο και περισσότερο στη «γκαμιφικάση» και στη βιωματική μάθηση, προκειμένου να καταστήσουν τις αφηρημένες έννοιες προσιτές και ελκυστικές. Η γκαμιφικάση εφαρμόζει επιλεγμένα στοιχεία παιχνιδιού —όπως συστήματα πόντων, κάρτες ρόλων ή διαδραστικές προκλήσεις— σε περιβάλλοντα που δεν είναι παιχνίδια, όπως η τάξη. Σε αντίθεση με τα πλήρη παιχνίδια, η γκαμιφικασμένη μάθηση έχει σχεδιαστεί για να ενισχύει συγκεκριμένες συμπεριφορές και αξίες, όπως η συνεργασία, η υπευθυνότητα ή η κριτική σκέψη. Για παράδειγμα, μια ομαδική δραστηριότητα βασισμένη σε πόντους που προσομοιώνει διαπραγματεύσεις για τον προϋπολογισμό σε ένα τοπικό συμβούλιο μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να κατανοήσουν τις οικονομικές αντισταθμίσεις, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει τη συνεργασία και τη συλλογική λήψη αποφάσεων. Ωστόσο, αυτές οι μέθοδοι απαιτούν προσεκτικό σχεδιασμό και σαφή εκπαιδευτικό σκοπό. Όπως προειδοποιούν οι ειδικοί, η παιχνιδοποίηση δεν αποτελεί συντόμευση προς την εμπλοκή· χωρίς ένα στέρεο παιδαγωγικό πλαίσιο, οι μηχανισμοί του παιχνιδιού από μόνοι τους δεν θα βελτιώσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα. Ωστόσο, όταν χρησιμοποιούνται στρατηγικά, μπορούν να υποστηρίξουν τη φυσική κινητοποίηση των μαθητών για επίτευξη στόχων, κοινωνικοποίηση και επίλυση προβλημάτων — επιθυμίες που συνάδουν καλά με τους στόχους της δημοκρατικής μάθησης (Gamification in non-formal education and youth work, 2021).

Οι πρωτοβουλίες που καθοδηγούνται από ομοτίμους διαδραματίζουν επίσης ζωτικό ρόλο στη δημιουργία ενεργών και χωρίς αποκλεισμούς μαθησιακών περιβαλλόντων. Οι λέσχες που διοργανώνονται από μαθητές, όπως ομάδες debate, περιβαλλοντικές ομάδες ή συλλογικότητες για τα ανθρώπινα δικαιώματα, προσφέρουν στους μαθητές την ευκαιρία να οργανωθούν αυτόνομα γύρω από θέματα που τους ενδιαφέρουν. Αυτές οι λέσχες όχι μόνο δίνουν φωνή στις ιδέες των μαθητών, αλλά και αναπτύσσουν βασικές δεξιότητες ηγεσίας, όπως ο συντονισμός, η ανάθεση αρμοδιοτήτων, η επίλυση συγκρούσεων και ο καθορισμός

Εταίροι του έργου

στόχων. Τα μέλη συχνά αναλαμβάνουν την ευθύνη για τον σχεδιασμό εκδηλώσεων, την επικοινωνία με εξωτερικούς εταίρους, τη διαχείριση ομαδικών συζητήσεων και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων — καθήκοντα που αντικατοπτρίζουν τις πολιτικές ευθύνες στην ευρύτερη κοινωνία. Οι εκστρατείες που διοργανώνονται από τέτοιες ομάδες —είτε για σχολικά σχέδια βιωσιμότητας είτε για τοπικές πρωτοβουλίες εθελοντισμού— είναι συχνά πιο ουσιαστικές για τους συμμετέχοντες, επειδή πηγάζουν από τα ενδιαφέροντα των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί μπορεί να ενεργούν ως διαμεσολαβητές, αλλά η ευθύνη και η δυναμική προέρχονται από τους ίδιους τους μαθητές. Αυτοί οι χώροι είναι ιδιαίτερα πολύτιμοι για την ενίσχυση της πολιτικής δράσης και την καλλιέργεια ενός αισθήματος σκοπού και ανήκεισης εντός της σχολικής κοινότητας.

Τέλος, η σύνδεση της πολιτικής συμμετοχής με μια διεπιστημονική προοπτική ενισχύει τη σημασία της σε όλες τις πτυχές της κοινωνίας. Πρωτοβουλίες που συνδυάζουν πολιτικά θέματα με την τέχνη, την ιστορία ή την ψηφιακή τεχνολογία βοηθούν τους μαθητές να αντιληφθούν ότι οι δημοκρατικές αξίες είναι ενσωματωμένες στον πολιτισμό, τη δημιουργικότητα και την καθημερινή εμπειρία . Για παράδειγμα, οι μαθητές μπορούν να σχεδιάσουν ψηφιακά έργα αφήγησης που διερευνούν την ελευθερία της έκφρασης ή να αναλύσουν οπτική προπαγάνδα από διαφορετικά ιστορικά πλαίσια. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνωρίζει τον ρόλο των παιχνιδιών και των δημιουργικών μέσων στη διαμόρφωση της ταυτότητας και του δημόσιου διαλόγου και υποστηρίζει έργα που εξετάζουν πώς η καινοτομία με βάση το παιχνίδι μπορεί να ενισχύσει τη δημοκρατική συμμετοχή. Ενσωματώνοντας αυτές τις πολιτισμικές διαστάσεις στην πολιτική εκπαίδευση, τα σχολεία εξοπλίζουν τους μαθητές ώστε να αναγνωρίζουν πώς οι κοινές αξίες διαπραγματεύονται όχι μόνο μέσω της επίσημης πολιτικής, αλλά και μέσω αφηγήσεων, μέσων ενημέρωσης και πολιτιστικής έκφρασης (Khattari, 2021).

Η ενθάρρυνση της δημιουργίας συλλόγων υπό την ηγεσία των μαθητών — όπως σύλλογοι συζήτησης, περιβαλλοντικών θεμάτων ή κοινωνικής δικαιοσύνης — βοηθά τους νέους να

Εταίροι του έργου

αναπτύξουν την πολιτική τους ταυτότητα, ηγετικές ικανότητες και δεξιότητες ομαδικής εργασίας. Τα σχολεία μπορούν να υποστηρίξουν αυτές τις πρωτοβουλίες παρέχοντας χρόνο και χώρο για δραστηριότητες όπως η οργάνωση εκστρατειών ανακύκλωσης ή η διοργάνωση συζητήσεων για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τέτοιες εμπειρίες δίνουν στους μαθητές μια αίσθηση ενεργού συμμετοχής και ευθύνης, ενώ συνδέουν τη μάθηση στην τάξη με τη δράση στην κοινότητα. Αυτή η προσέγγιση συνάδει με τις προαιρετικές δραστηριότητες των συλλόγων και τις πρακτικές κοινωνικής υπηρεσίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, καθιστώντας την ένα πρακτικό μοντέλο για την ενσωμάτωση της πολιτικής συμμετοχής στην καθημερινή σχολική ζωή.

Για να καλλιεργήσουν δεξιότητες ηγεσίας και να προωθήσουν μια κοινή πολιτική ταυτότητα μεταξύ των μαθητών, τα σχολεία μπορούν να ιδρύσουν μια ποικιλία συλλόγων υπό την ηγεσία των μαθητών, όπως ομάδες για το περιβάλλον, τη συζήτηση και τον ακτιβισμό. Αυτοί οι σύλλογοι δημιουργούν ευκαιρίες για τους μαθητές να αναλάβουν πρωτοβουλίες, να συνεργαστούν σε έργα και να ασχοληθούν άμεσα με ζητήματα της κοινότητας. Με την ηγεσία ή τη συμμετοχή τους σε αυτούς, οι μαθητές αναπτύσσουν βασικές ικανότητες στην επικοινωνία, την οργάνωση και την ομαδική εργασία — βασικά στοιχεία της αποτελεσματικής ηγεσίας και της ενεργού πολιτικής συμμετοχής. Στη Λιθουανία, πολλά δημοτικά σχολεία έχουν εφαρμόσει με επιτυχία τέτοιες λέσχες για να καλλιεργήσουν την πολιτική συνείδηση και την ευθύνη από μικρή ηλικία. Οι περιβαλλοντικές λέσχες εμπλέκουν τους μαθητές σε τοπικά έργα διατήρησης και βιωσιμότητας, ενθαρρύνοντας την ομαδική εργασία και τη φροντίδα για την κοινότητα. Οι λέσχες συζήτησης ενισχύουν την κριτική σκέψη, την επικοινωνία και τον σεβασμό για τις διαφορετικές απόψεις, ενώ οι λέσχες ακτιβισμού ενδυναμώνουν τους μαθητές να αντιμετωπίζουν κοινωνικές προκλήσεις, καλλιεργώντας την ενσυναίσθηση και την πολιτική ευθύνη. Αυτή η περιεκτική προσέγγιση προσφέρει βιωματική μάθηση που μετατρέπει τις αφηρημένες πολιτικές αξίες σε αυθεντική,

Εταίροι του έργου

μαθητοκεντρική πρακτική, εξασφαλίζοντας ότι κάθε μαθητής μπορεί να βρει ουσιαστικούς τρόπους να συνεισφέρει στην σχολική κοινότητα.

6.4 Μέθοδοι αξιολόγησης

Η μέτρηση της πολιτικής μάθησης απαιτεί προσεγγίσεις που αντανακλούν την πολυπλοκότητά της. Οι παραδοσιακές εξετάσεις μπορούν να αξιολογήσουν την πραγματική γνώση — όπως η κατανόηση της δομής της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του περιεχομένου του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων — αλλά δεν αποτυπώνουν τον τρόπο με τον οποίο οι μαθητές εφαρμόζουν τις πολιτικές αξίες σε πραγματικές καταστάσεις. Η συνδυασμένη χρήση μεθόδων διαμορφωτικής και συνολικής αξιολόγησης επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να παρακολουθούν τόσο την πρόοδο όσο και τα αποτελέσματα. Μπορούν να χρησιμοποιηθούν κριτήρια αξιολόγησης βασισμένα στις ικανότητες για την αξιολόγηση της ηγεσίας, της συνεργασίας, της ηθικής συλλογιστικής ή της επίλυσης προβλημάτων κατά τη διάρκεια συζητήσεων, κοινοτικών έργων ή προσομοιώσεων. Για παράδειγμα, ένα προσομοιωμένο παιχνίδι ρόλων του Συμβουλίου της ΕΕ μπορεί να αξιολογηθεί όχι μόνο ως προς την ακρίβεια των γεγονότων, αλλά και ως προς την ομαδική εργασία, τον επικοινωνιακό διάλογο και την προσαρμοστικότητα σε διαφορετικές οπτικές γωνίες.

Τα χαρτοφυλάκια αναστοχασμού αποτελούν έναν εξαιρετικό τρόπο αξιολόγησης της πολιτικής μάθησης των μαθητών. Χρησιμοποιώντας ημερολόγια, ημερολόγια καταγραφής ή ψηφιακές πλατφόρμες, οι μαθητές καταγράφουν τις πολιτικές τους εμπειρίες, θέτουν προσωπικούς στόχους και αναστοχάζονται τις στάσεις και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Αυτά τα εργαλεία προωθούν τη βαθύτερη μάθηση, ενθαρρύνοντας τους μαθητές να εκφράσουν πώς εξελίσσονται οι αξίες τους, πώς χειρίζονται τις διαφωνίες και πώς οι ενέργειές τους συνδέονται με ευρύτερα ζητήματα της κοινότητας. Για παράδειγμα, ένας μαθητής που συμμετέχει σε μια εκστρατεία για τη βιώσιμη διατροφή μπορεί να

Εταίροι του έργου

διερευνήσει πώς άλλαξε η άποψή του για την αγροτική πολιτική της ΕΕ ή πώς συνέβαλε στη λήψη αποφάσεων της ομάδας. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να υποστηρίξουν αυτή τη διαδικασία με καθοδηγούμενες υποδείξεις και τακτικά σημεία αναστοχασμού που προάγουν τη συνέχεια και την ανάπτυξη.

Ένα βασικό στοιχείο της δημοκρατικής μάθησης είναι η ικανότητα να αξιολογεί κανείς δίκαια τη δική του συμβολή και αυτή των άλλων. Η αξιολόγηση από ομοτίμους και η αξιολόγηση υπό την καθοδήγηση των μαθητών μπορούν να υποστηρίξουν αυτό το στοιχείο, ενθαρρύνοντας τους μαθητές του προγράμματος « » να αναπτύξουν από κοινού κριτήρια αξιολόγησης και να δώσουν εποικοδομητική ανατροφοδότηση για τις ομαδικές εργασίες. Αυτή η πρακτική βοηθά τους μαθητές να καλλιεργήσουν την υπευθυνότητα και τον σεβασμό, ενώ παράλληλα αναπτύσσουν κριτικές δεξιότητες επικοινωνίας. Είτε αξιολογείται μια ομαδική εκστρατεία, μια παρουσίαση για θέματα πολιτικής ή μια συνεργατική ερευνητική εργασία, η αξιολόγηση από ομοτίμους βοηθά τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν περισσότερο τη διαδικασία και όχι μόνο το αποτέλεσμα. Ενισχύει επίσης την ιδέα ότι η συμμετοχή στα κοινά συνεπάγεται ευθύνη — όχι μόνο για την έκφραση απόψεων, αλλά και για την ακρόαση, την προσαρμογή και τη συμβολή σε κοινούς στόχους.

Η εφαρμογή κριτηρίων αξιολόγησης για δεξιότητες όπως η συνεργασία, η ηγεσία και η επίλυση προβλημάτων βοηθά τους εκπαιδευτικούς να αξιολογήσουν τόσο τη διαδικασία όσο και το αποτέλεσμα της πολιτικής εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια μιας εργασίας πολιτικής εκπαίδευσης βασισμένης σε έργο, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν σαφή κριτήρια απόδοσης για να μετρήσουν πόσο αποτελεσματικά οι μαθητές συνεργάζονται, αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και εφαρμόζουν κριτική σκέψη. Αυτή η προσέγγιση ευθυγραμμίζεται με την κατεύθυνση των σχετικών κυβερνητικών φορέων που προωθούν την αξιολόγηση βάσει ικανοτήτων και ποικίλες στρατηγικές αξιολόγησης, διασφαλίζοντας ότι η πολιτική εκπαίδευση εκτιμά όχι μόνο τη γνώση, αλλά και τις πρακτικές και κοινωνικές ικανότητες που είναι απαραίτητες για την ενεργό συμμετοχή στα κοινά.

Εταίροι του έργου

Η παραδοσιακή αξιολόγηση συχνά εστιάζει υπερβολικά στενά στις ακαδημαϊκές γνώσεις, παραβλέποντας τις πρακτικές και κοινωνικές ικανότητες που χρειάζονται οι μαθητές για να ευδοκμήσουν στη σύγχρονη κοινωνία. Για να αντιμετωπιστεί αυτό, οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνονται να σχεδιάζουν και να εφαρμόζουν κριτήρια αξιολόγησης που αξιολογούν όχι μόνο τις γνώσεις αλλά και βασικές ικανότητες όπως η ηγεσία (πρωτοβουλία και ευθύνη), η συνεργασία (ομαδική εργασία και επικοινωνία) και η επίλυση προβλημάτων (κριτική και δημιουργική σκέψη). Αυτές οι κλίμακες αξιολόγησης θα πρέπει να ενσωματωθούν τόσο στις διαμορφωτικές αξιολογήσεις, που διεξάγονται κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας, όσο και στις συνολικές αξιολογήσεις, οι οποίες μετρούν την επίδοση στο τέλος ενός έργου ή ενός εξαμήνου. Η χρήση τέτοιων εργαλείων ως μέρος της τακτικής ανατροφοδότησης ενθαρρύνει τους μαθητές να αναστοχάζονται τα δυνατά τους σημεία, να κατανοούν τους τομείς στους οποίους μπορούν να βελτιωθούν και να παραμένουν παρακινημένοι για βελτίωση. Αυτή η μέθοδος δημιουργεί μια πιο ισορροπημένη και ρεαλιστική εικόνα της πολιτικής εκπαίδευσης, αξιολογώντας τη συμμετοχή, τη συνεργασία και την προσωπική πρωτοβουλία παράλληλα με την ακαδημαϊκή επίδοση.

Εταίροι του έργου

7. Περίληψη και βασικά συμπεράσματα

7.1 Ανακεφαλαίωση βασικών εννοιών

Το παρόν εγχειρίδιο παρουσιάζει την πολιτική συμμετοχή ως μια καθημερινή πρακτική μέσω της οποίας χτίζεται και ανανεώνεται η δημοκρατία. Διάφορες βασικές ιδέες διατρέχουν τις σελίδες του, συνδέοντας τη σχολική ζωή, τη δημοκρατική συμμετοχή και το ευρύτερο ευρωπαϊκό εγχείρημα.

Η ενεργός συμμετοχή περιλαμβάνει την έκφραση απόψεων, τη συμμετοχή σε συζητήσεις, τον σχεδιασμό πρωτοβουλιών, τη χρήση ψηφιακών εργαλείων και τη δημιουργία σχέσεων με άλλους. Αυτές οι δράσεις συνδέουν την προσωπική εμπειρία με τη συλλογική ευθύνη. Κοινές αξίες όπως η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία και η αλληλεγγύη διαμορφώνονται όχι μέσω συνθημάτων, αλλά μέσω της καθημερινής προσπάθειας. Στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, αυτές οι δράσεις συμβάλλουν σε ένα αίσθημα του «ανήκειν» που εκτείνεται πέρα από τα σύνορα και αντανακλά κοινούς στόχους.

Οι νέοι χρειάζονται ένα ευρύ φάσμα δεξιοτήτων για να συμμετέχουν αποτελεσματικά στη δημόσια ζωή. Η γνώση των θεσμών και των δικαιωμάτων αποτελεί μόνο την αρχή. Εξίσου σημαντικές είναι δεξιότητες όπως η επικοινωνία, η ομαδική εργασία και η κριτική σκέψη, καθώς και αξίες όπως η δικαιοσύνη, η διαφάνεια και η προθυμία για δράση. Οι οργανωμένες ευκαιρίες —συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων που υποστηρίζονται από το Erasmus+ ή το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης— επιτρέπουν στους μαθητές να βιώσουν την ιδιότητα του πολίτη σε πραγματικές συνθήκες και να αναπτύξουν συνήθειες που θα τους συνοδεύουν στην ενήλικη ζωή.

Οι αντιλήψεις για το τι σημαίνει συμμετοχή έχουν αλλάξει με την πάροδο του χρόνου. Από τις αρχαίες πόλεις-κράτη έως τα σύγχρονα κινήματα, ο ρόλος του πολίτη έχει αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης και έχει επαναπροσδιοριστεί. Σήμερα, η συμμετοχή μπορεί να λάβει τη μορφή ψήφου, συμμετοχής σε σχολικό συμβούλιο, διοργάνωσης ψηφιακής εκστρατείας

Εταίροι του έργου

ή συνεργασίας με τοπικούς συλλόγους. Όλες αυτές οι διαφορετικές διαδρομές συμβάλλουν σε μια πιο ευαίσθητη και χωρίς αποκλεισμούς δημοκρατική κουλτούρα.

Όταν οι άνθρωποι συμβάλλουν τακτικά σε κοινές αποφάσεις, η εμπιστοσύνη αυξάνεται και οι κοινότητες γίνονται πιο ανθεκτικές. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα σχολεία, όπου η ευκαιρία συμμετοχής —είτε στη λήψη αποφάσεων, σε έργα είτε σε συζητήσεις— βοηθά τους μαθητές να αναπτύξουν ένα ισχυρό αίσθημα του «ανήκειν» και του σκοπού της « ». Αρχίζουν να κατανοούν ότι οι απόψεις τους έχουν σημασία, ότι η δράση είναι εφικτή και ότι η συνεργασία με άλλους αποτελεί μέρος της ιδιότητας του πολίτη.

Τα σχολεία λειτουργούν επίσης ως πύλες προς τον ευρύτερο κόσμο. Μέσω συνεργασιών με την κοινωνία των πολιτών, τους δήμους και τα ευρωπαϊκά δίκτυα, οι μαθητές αποκτούν εικόνα για το πώς επέρχεται η αλλαγή και πώς συμβάλλουν οι διάφοροι τομείς. Αυτές οι εμπειρίες τους βοηθούν να βλέπουν τον εαυτό τους ως μέρος ενός ευρύτερου συνόλου, που βασίζεται στη συνεργασία, στις κοινές αξίες και στη δέσμευση για το κοινό καλό.

Οι εκπαιδευτικοί υποστηρίζουν αυτή την εξέλιξη επιλέγοντας μεθόδους που συνάδουν με τους δημοκρατικούς στόχους. Οι προσομοιώσεις, οι συζητήσεις, τα ομαδικά έργα και η δομημένη αναστοχαστική σκέψη δημιουργούν χώρους για διάλογο, συμβιβασμό και κοινή ευθύνη. Οι διαδικτυακές πλατφόρμες και τα εργαλεία συμμετοχής της ΕΕ φέρνουν τα τρέχοντα ζητήματα στην τάξη και δείχνουν πώς διαμορφώνονται οι πολιτικές. Οι δραστηριότητες και οι εκστρατείες υπό την ηγεσία των μαθητών ενισχύουν την κινητοποίηση και επιτρέπουν στους μαθητές να αναλάβουν πρωτοβουλίες σε θέματα που τους αφορούν.

Ο τρόπος αξιολόγησης των μαθητών έχει επίσης σημασία. Το να μάθει κανείς να συμμετέχει συνεπάγεται ανάπτυξη με την πάροδο του χρόνου, όχι απλώς την απομνημόνευση γεγονότων. Τα χαρτοφυλάκια, η ομαδική ανατροφοδότηση και οι αξιολογήσεις από ομοτίμους επιτρέπουν στους μαθητές να αναστοχαστούν σχετικά με το τι έχουν κάνει, πώς συνεργάστηκαν με άλλους και πώς έχει αλλάξει ο τρόπος σκέψης τους. Αυτές οι προσεγγίσεις

Εταίροι του έργου

αναδεικνύουν τις προσωπικές και κοινωνικές διαστάσεις της πολιτικής εκπαίδευσης, καθιστώντας ορατές τις επιλογές, τις αξίες και τη συνεργασία που κρύβονται πίσω από κάθε εργασία.

Η πολιτική συμμετοχή, όταν ενσωματώνεται στη σχολική ζωή, προετοιμάζει τους μαθητές όχι μόνο να κατανοήσουν τη δημοκρατία, αλλά και να την εφαρμόσουν. Οι γνώσεις που αποκτούν, οι αξίες πάνω στις οποίες αναστοχάζονται και οι δράσεις που αναλαμβάνουν συμβάλλουν στη δημιουργία μιας κουλτούρας όπου η συμμετοχή γίνεται φυσική. Όταν διαπιστώνουν ότι οι προσπάθειές τους έχουν σημασία —όχι μόνο στην τάξη τους, αλλά και σε έναν κοινό ευρωπαϊκό χώρο— αρχίζουν να μεταφέρουν αυτό το αίσθημα σκοπού μαζί τους στην κοινωνία.

7.2 Ερωτήσεις για προβληματισμό

Αυτές οι ερωτήσεις έχουν σκοπό να σας κάνουν να σκεφτείτε πώς μοιάζει η πολιτική συμμετοχή στην καθημερινή ζωή. Απευθύνονται σε όλους — μαθητές, εκπαιδευτικούς ή σχολικές ομάδες — που θέλουν να αναστοχαστούν σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι άνθρωποι συμμετέχουν στη δημόσια ζωή, είτε στο σχολείο, είτε στην τοπική κοινότητα, είτε σε ολόκληρη την Ευρώπη.

Προσκαλούν σε ανοιχτή συζήτηση, προσωπικές σκέψεις και σύνδεση με πραγματικές εμπειρίες — τόσο μέσα όσο και έξω από την τάξη.

- Πώς μπορούν μικρές, τοπικές δράσεις —όπως η οργάνωση ενός σχολικού έργου ή η συμμετοχή σε μια ομάδα νέων— να συμβάλουν σε ευρύτερες κοινωνικές ή πολιτικές αλλαγές;

Εταίροι του έργου

- Με ποιους τρόπους αισθάνεσαι συνδεδεμένος με τις δημοκρατικές διαδικασίες στο σχολείο, την κοινότητα ή τη χώρα σου; Τι σε βοηθά να αισθάνεσαι ότι ανήκεις και τι σε εμποδίζει;
- Σκέψου μια περίπτωση που είδες κάποιον να υπερασπίζεται μια ιδέα ή μια ομάδα. Τι έκανε τη δράση του σημαντική; Ποιους κινδύνους ή ευθύνες ανέλαβε;
- Τι σημαίνει να είσαι πολίτης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην καθημερινή ζωή; Σε τι διαφέρει ή σε τι μοιάζει αυτό με το να είσαι πολίτης της πόλης ή της χώρας σου;
- Πότε έχετε βιώσει διαφωνία σε ομαδικό περιβάλλον; Πώς αντιμετωπίστηκε και τι θα μπορούσε να είχε κάνει τον διάλογο πιο εποικοδομητικό;
- Ποιες αξίες θεωρείς ότι είναι οι πιο σημαντικές για τη συμβίωση σε μια δημοκρατική κοινωνία; Πού εμφανίζονται αυτές οι αξίες στο σχολείο ή στην κοινότητά σου;
- Αν είχατε την ευκαιρία να προτείνετε έναν νόμο ή μια πολιτική σε τοπικό επίπεδο ή σε επίπεδο ΕΕ, ποιος θα ήταν αυτός και γιατί; Ποιους θα επηρέαζε και πώς;
- Πώς συγκρίνεται η ψηφιακή συμμετοχή —όπως οι εκστρατείες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, οι διαδικτυακές υπογραφές ή οι ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις— με τις παραδοσιακές μορφές συμμετοχής;
- Ποιες ευθύνες συνεπάγεται το να έχει κανείς φωνή στην κοινωνία; Πώς μαθαίνουν οι άνθρωποι να χρησιμοποιούν τη φωνή τους με τρόπο που να συμπεριλαμβάνει και να σέβεται τους άλλους;
- Πώς θα ήταν για εσάς ένα πιο δημοκρατικό σχολείο; Ποιες αλλαγές — μεγάλες ή μικρές — θα έκαναν τη συμμετοχή των μαθητών πιο ουσιαστική;

Αυτές οι ερωτήσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αφορμή για συζήτηση, ως θέματα για το ημερολόγιο ή ως θέματα για ομαδικές εργασίες. Δεν πρόκειται για σωστές ή λάθος

Εταίροι του έργου

απαντήσεις, αλλά για την ενθάρρυνση της κριτικής σκέψης, του διαλόγου και της αναστοχασμού σχετικά με τη θέση του καθενός στην κοινωνία.

7.3 Πρακτικές εφαρμογές

Η μετατροπή της πολιτικής συμμετοχής σε κάτι πραγματικό και συγκεκριμένο ξεκινά με μικρά βήματα. Τα σχολεία βρίσκονται σε ιδανική θέση για να συνδέσουν τη μάθηση στην τάξη με την καθημερινή ζωή, προσφέροντας στους μαθητές την ευκαιρία να συμμετέχουν σε αποφάσεις, να συνεισφέρουν σε έργα και να ανταποκρίνονται στα ζητήματα που τους περιβάλλουν. Τα παρακάτω παραδείγματα και εργαλεία δείχνουν πώς οι πολιτικές αξίες μπορούν να μετατραπούν από θεωρία σε πράξη.

Η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με πρωτοβουλίες πολιτικής συμμετοχής από όλη την Ευρώπη βοηθά τους μαθητές να δουν πώς αντιμετωπίζουν άλλοι κοινές προκλήσεις. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παρουσιάσουν μελέτες περιπτώσεων ως θέματα συζήτησης, υλικό για παιχνίδια ρόλων ή πηγή έμπνευσης για έργα.

Στις Κάτω Χώρες, η οργάνωση Dona Daria συνεργάζεται με διατομεακές κοινότητες για να αναδείξει πώς η φυλή, το φύλο και η μετανάστευση διαμορφώνουν την κοινωνική ζωή. Μια δραστηριότητα στην τάξη θα μπορούσε να περιλαμβάνει την ανάλυση συνεντεύξεων με ακτιβιστές από την Trans United Netherlands (ή οποιουσδήποτε άλλους κοινωνικούς ακτιβιστές) και, στη συνέχεια, τη συζήτηση για το πώς μοιάζει η κοινωνική ηγεσία όταν προέρχεται από άτομα που έχουν βιώσει τον αποκλεισμό.

Η πρωτοβουλία Samen Hier επανεξετάζει την ένταξη των μεταναστών αντιμετωπίζοντας τους νεοαφιχθέντες ως ισότιμους εταίρους και όχι απλώς ως αποδέκτες βοήθειας. Οι μαθητές μπορούν να αναλογιστούν τι σημαίνει να είναι κανείς τόσο « » όσο και συμμετέχων σε μια κοινή κοινωνία, και στη συνέχεια να σχεδιάσουν προγράμματα υποδοχής για νέους μαθητές ή οικογένειες στο δικό τους σχολείο.

Εταίροι του έργου

Το έργο Pressure Line επικεντρώθηκε σε θέματα πολιτικής όπως το κλίμα και η ψυχική υγεία. Μια από τις πρωτοβουλίες που παρουσιάστηκαν αφορούσε τη μετατροπή των διαφημιστικών πινακίδων του Ρότερνταμ σε υπαίθριες γκαλερί κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Στην τάξη, οι μαθητές μπορούσαν να σχεδιάσουν μια εκστρατεία δημόσιας τέχνης συνδεδεμένη με ένα τοπικό ζήτημα και να σχεδιάσουν πώς θα την παρουσιάσουν στην πόλη τους ή στους διαδρόμους του σχολείου τους.

Άλλες μελέτες περιπτώσεων προσφέρουν ιδέες για πρωτοβουλίες που διοργανώνονται από μαθητές ή σε επίπεδο σχολείου. Στο Ρότερνταμ, οι κάτοικοι της περιοχής δημιούργησαν αστικούς κήπους για να υποστηρίξουν την πρόσβαση σε τρόφιμα και την ευημερία της κοινότητας. Μια τάξη θα μπορούσε να χαρτογραφήσει αχρησιμοποίητους χώρους πρασίνου στη γειτονιά της και να προτείνει σχέδια για κοινόχρηστη κηπουρική ή πράσινες γωνιές. Στη Βουλγαρία, η εκστρατεία «Δώσε ένα μάθημα» ενθάρρυνε τους ανθρώπους να μοιραστούν τις γνώσεις και τον χρόνο τους με όσους δεν είχαν πρόσβαση στην εκπαίδευση. Αυτό θα μπορούσε να εμπνεύσει τους μαθητές να προσφέρουν αλληλοδιδασκαλία ή να συντονιστούν με μεγαλύτερους μαθητές για να καθοδηγήσουν νεότερους συμμαθητές τους.

Στην Ιρλανδία, ο πολιτιστικός οργανισμός Smashing Times συνέδεσε τις τέχνες με τις αξίες του πολίτη μέσω παραστάσεων, αφηγήσεων και δημόσιων εκδηλώσεων μνήμης. Οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να προσαρμόσουν αυτό το μοντέλο ενθαρρύνοντας τους μαθητές να γράψουν και να παρουσιάσουν σύντομες σκηνές με θέμα τη δημοκρατία, τις διαμαρτυρίες ή τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Πολλές από τις πρωτοβουλίες ξεκίνησαν με συνεντεύξεις, έρευνα στα μέσα ενημέρωσης και παρατήρηση της τοπικής πραγματικότητας. Οι μαθητές μπορούν να ακολουθήσουν την ίδια διαδικασία στη δική τους περιοχή. Μπορούν να επιλέξουν μια τοπική πρωτοβουλία, να πάρουν συνέντευξη από κάποιον που συμμετέχει στο έργο και να παρουσιάσουν την ιστορία τους στην τάξη. Στη Ρουμανία, το SEC εντόπισε περιφερειακές πρωτοβουλίες πολιτικής δράσης μέσω τοπικών δικτύων και βάσεων δεδομένων έργων της ΕΕ. Οι μαθητές μπορούν

Εταίροι του έργου

να το αναπαράγουν επικοινωνώντας με δημοτικούς συμβούλους, πολιτιστικές ομάδες ή αποφοίτους του σχολείου για να μάθουν πώς διαφορετικοί άνθρωποι συμβάλλουν στην πολιτική ζωή (Heritage).

Αν και τα πλαίσια ποικίλλουν — από τα γειτονικά προγράμματα της Ιταλίας έως τα θεσμικά μοντέλα της Ισλανδίας — αναδύονται κοινές αξίες: ένταξη, συνεργασία, κοινωνική δικαιοσύνη και βιωσιμότητα. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να οργανώσουν θεματικές εβδομάδες όπου διαφορετικές τάξεις θα διερευνήσουν την ισότητα στην εκπαίδευση, την ευημερία ή την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Κάθε ομάδα μπορεί να επιλέξει την πρωτοβουλία μιας χώρας για να την παρουσιάσει και στη συνέχεια να δημιουργήσει μια μικρής κλίμακας εκδοχή προσαρμοσμένη στο τοπικό πλαίσιο.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να χρησιμοποιήσουν πρωτοβουλίες της πραγματικής ζωής ως σημεία εκκίνησης για να κατανοήσουν πώς οι τοπικές ανάγκες μεταφράζονται σε πολιτικές απαντήσεις. Για παράδειγμα, οι μαθητές θα μπορούσαν να μελετήσουν τις προσπάθειες αστικής κηπουρικής στο Ρότερνταμ ή την εκστρατεία «Δωρίστε ένα Μάθημα» στη Βουλγαρία και, στη συνέχεια, να εντοπίσουν παρόμοιες ανάγκες στη δική τους κοινότητα — όπως η πρόσβαση σε χώρους πρασίνου ή η εκπαιδευτική υποστήριξη. Θα μπορούσαν να διερευνήσουν ποια δημοτικά τμήματα χειρίζονται αυτούς τους τομείς, να εξερευνήσουν πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις και να προετοιμάσουν σύντομες προτάσεις για να τις παρουσιάσουν σε ένα τοπικό συμβούλιο, σχολικό συμβούλιο ή κοινοτικό φόρουμ. Αυτό μετατρέπει τη μάθηση σε δομημένη δράση και βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν πώς οι ιδέες των πολιτών μπορούν να επηρεάσουν την πολιτική.

Η πρωτοβουλία Trans United Netherlands και το μοντέλο Samen Hier προσφέρουν ευκαιρίες για συζήτηση σχετικά με το πώς οι τοπικές πολιτικές μπορούν να αντανakλούν την ένταξη, τη μετανάστευση και την ισότιμη συμμετοχή. Αφού μελετήσουν αυτές τις περιπτώσεις, οι μαθητές μπορούν να ερευνήσουν τοπικά σχέδια ένταξης ή καταπολέμησης των διακρίσεων, να εξετάσουν δημόσια έγγραφα ή ενημερωτικά δελτία πολιτικής και να αξιολογήσουν εάν

Εταίροι του έργου

ακούγονται παρόμοιες φωνές της κοινότητας. Οι συζητήσεις στην τάξη ή τα έγγραφα θέσεων μπορούν να βασίζονται σε πραγματικές τοπικές στρατηγικές, και οι μαθητές μπορούν να ενθαρρυνθούν να γράψουν δημόσιες επιστολές ή να μοιραστούν τα σχόλιά τους με τους αρμόδιους φορείς. Με αυτόν τον τρόπο, εξασκούν την πολιτική συλλογιστική, συμβάλλοντας παράλληλα σε πραγματικές συζητήσεις στις δικές τους πόλεις ή περιοχές.

Εταίροι του έργου

universität
wien

8. Αυτοαξιολόγηση και ερωτήσεις τεστ

8.1 Ερωτήσεις αυτοαξιολόγησης

1. Τι σημαίνει για εσάς η πολιτική συμμετοχή και πού την έχετε δει να εφαρμόζεται στην καθημερινή σας ζωή;
2. Πόσο σίγουρος/η αισθάνεστε όταν εκφράζετε την άποψή σας για ένα ζήτημα που αφορά το σχολείο ή την κοινότητά σας;
- 3 Μπορείς να αναφέρεις μια περίπτωση που ένιωσες μέρος μιας ομάδας που εργάζονταν για έναν κοινό στόχο; Τι σε βοήθησε να νιώσεις ότι ανήκεις στην ομάδα;
4. Ποιες αξίες — όπως η δικαιοσύνη, ο σεβασμός ή η ευθύνη — πιστεύεις ότι είναι πιο σημαντικές στην κοινωνική ζωή και γιατί;
5. Με ποιους τρόπους πιστεύετε ότι οι νέοι μπορούν να επηρεάσουν τις αποφάσεις στην πόλη, το σχολείο ή την περιοχή τους;
6. Έχουν αλλάξει οι απόψεις σας για τη δημοκρατία ή τη συμμετοχή ως αποτέλεσμα της γνωριμίας σας με διάφορες πρωτοβουλίες πολιτών;
7. Τι κάνει ορισμένους ανθρώπους πιο πιθανό να συμμετέχουν σε πολιτικές δραστηριότητες από άλλους; Τι θα μπορούσε να διευκολύνει τη συμμετοχή περισσότερων ανθρώπων;
8. Πώς βλέπετε τον ρόλο σας ως πολίτη — όχι μόνο της χώρας σας, αλλά και ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης;
9. Τι είδους κοινωνικό έργο θα ξεκινούσατε αν είχατε την υποστήριξη του σχολείου σας και των τοπικών αρχών;

Εταίροι του έργου

10. Όταν εξετάζετε τα τρέχοντα δημόσια ζητήματα — σε τοπικό επίπεδο ή σε ολόκληρη την Ευρώπη — ποια ευθύνη πιστεύετε ότι έχετε, αν έχετε κάποια;

8.2 Ερωτήσεις γνώσεων

Πολλαπλή επιλογή (Επιλέξτε μία απάντηση):

1. Ποιος είναι ο πρωταρχικός σκοπός της συμμετοχής των πολιτών στις δημοκρατικές κοινωνίες;
 - α) Να προωθήσει τον ανταγωνισμό μεταξύ των πολιτικών κομμάτων
 - β) Να προετοιμάσει τα άτομα για πολιτική καριέρα
 - γ) Να εμπλέξει τους πολίτες στη διαμόρφωση αποφάσεων που επηρεάζουν τη ζωή τους
 - δ) Να αντικαταστήσει τους εκλεγμένους εκπροσώπους με άμεσες ψηφοφορίες

2. Ποιο από τα παρακάτω απεικονίζει καλύτερα τη συμμετοχή με βάση την πρωτοβουλία;
 - α) Οι πολίτες που απαντούν σε μια κυβερνητική έρευνα
 - β) Νέοι που υποβάλλουν προτάσεις για τη βελτίωση των δημόσιων συγκοινωνιών
 - γ) Ένα σχολείο που διοργανώνει διάλεξη για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
 - δ) Άτομα που ψηφίζουν σε τοπικές εκλογές

Εταίροι του έργου

3. Τι είναι η πολιτική παιδεία;
 - α) Η ικανότητα να διαβάζει και να γράφει κανείς για την εθνική ιστορία
 - β) Η γνώση του τρόπου πρόσβασης και συμμετοχής στα δημοκρατικά όργανα
 - γ) Ένα μάθημα για τη δημόσια διοίκηση
 - δ) Η μελέτη της πολιτικής θεωρίας στο σχολείο

4. Ποια από αυτές τις ικανότητες είναι η πιο σχετική με τη δημοκρατική συμμετοχή;
 - α) Απομνημόνευση
 - β) Συμμόρφωση
 - γ) Διάλογος και συνεργασία
 - δ) Ταχύτητα και αποτελεσματικότητα

5. Ποιος τύπος συμμετοχής περιλαμβάνει τη συμβολή κατά τα αρχικά στάδια της χάραξης πολιτικής;
 - α) Συμμετοχή στον σχεδιασμό
 - β) Συμμετοχή με ενημερωτικό χαρακτήρα
 - γ) Ψηφοφορία σε δημοψήφισμα
 - δ) Συμμετοχή στην αξιολόγηση

Εταίροι του έργου

6. Ποια από τις παρακάτω ενέργειες αντανακλά τη συμμετοχή στην αξιολόγηση;
- α) Εξέταση του αντίκτυπου μιας περιβαλλοντικής εκστρατείας του σχολείου
 - β) Συμμετοχή σε ημέρα ανοιχτών θυρών της τοπικής αυτοδιοίκησης
 - γ) Συμμετοχή σε πορεία ευαισθητοποίησης
 - δ) Ψηφοφορία στις εκλογές του μαθητικού συμβουλίου
7. Σε τι αναφέρεται η έννοια της δημόσιας σφαίρας στη δημοκρατική θεωρία;
- α) Έναν ιδιωτικό χώρο όπου συναντώνται οι πολιτικοί ηγέτες
 - β) Ένα επίσημο περιβάλλον τάξης
 - γ) Έναν ανοιχτό χώρο όπου οι πολίτες συζητούν θέματα κοινού ενδιαφέροντος
 - δ) Την περιοχή γύρω από τα κυβερνητικά κτίρια
8. Πώς λειτουργεί η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών;
- α) Καταγράφει τοπικά παράπονα
 - β) Επιτρέπει στους πολίτες της ΕΕ να προτείνουν νέα νομοθεσία με 1 εκατομμύριο υπογραφές
 - γ) Παρακολουθεί τις εκλογές στα κράτη μέλη
 - δ) Παρέχει πολιτική κατάρτιση σε νέους ηγέτες

Εταίροι του έργου

9. Τι διακρίνει τη διαβουλευτική δημοκρατία από άλλα μοντέλα;
- α) Περιορίζει τη συμμετοχή των πολιτών στις εκλογές
 - β) Βασίζεται αποκλειστικά σε αποφάσεις εμπειρογνομόνων
 - γ) Βασίζεται σε λογική συζήτηση μεταξύ ελεύθερων και ίσων συμμετεχόντων
 - δ) Δίνει προτεραιότητα στην αποτελεσματικότητα έναντι της δικαιοσύνης
10. Ποιο από τα παρακάτω είναι πιο πιθανό να δημιουργήσει κοινωνικό κεφάλαιο;
- α) Ο ατομικός ανταγωνισμός
 - β) Η εμπιστοσύνη, τα δίκτυα και η κινητοποίηση για συμμετοχή
 - γ) Η αυστηρή επιβολή του νόμου
 - δ) Αυτοματοποιημένα συστήματα λήψης αποφάσεων

Απαντήσεις (για χρήση από τον εκπαιδευτικό):

1. γ 2. β 3. β 4. γ 5. α 6. α 7. γ 8. β 9. γ 10. Β

Εταίροι του έργου

Άσκηση αντιστοίχισης 1 – Έννοιες και ορισμοί

Οδηγίες: Αντιστοιχίστε κάθε έννοια πολιτικής αγωγής με τον σωστό ορισμό της.

Στήλη Α

Α. Πολιτική παιδεία

Β. Διαβούλευση

Γ. Πολιτική δράση

Δ. Συμμετοχή των
πολιτών

Στήλη Β

i. Συνεργασία με άλλους για την επίτευξη κοινών στόχων
στη δημόσια ζωή

ii. Η ικανότητα κατανόησης των δικαιωμάτων, των
υποχρεώσεων και των θεσμών

iii. Λογική συζήτηση για τη διερεύνηση και την αξιολόγηση
αποφάσεων

iv. Συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων σε σχολικό, τοπικό ή
κοινοτικό επίπεδο

Κλειδί απαντήσεων:

A – ii

B – iii

Γ – i

D – iv

Εταίροι του έργου

Άσκηση αντιστοίχισης 2 – Τύποι συμμετοχής

Οδηγίες: Αντιστοιχίστε κάθε τύπο συμμετοχής των πολιτών με την αντίστοιχη περιγραφή.

Στήλη Α

- A. Ενημερωτική συμμετοχή
- B. Συμμετοχή στον σχεδιασμό
- Γ. Συμμετοχή με πρωτοβουλία
- Δ. Συμμετοχικός προϋπολογισμός

Στήλη Β

- i. Οι πολίτες συμβάλλουν στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τον τρόπο διάθεσης των δημόσιων πόρων
- ii. Οι πολίτες ενημερώνονται για τις λεπτομέρειες των πολιτικών, αλλά δεν συμβάλλουν άμεσα στη διαμόρφωσή τους
- iii. Οι πολίτες αναλαμβάνουν δράση ανεξάρτητα, συχνά με μια προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή
- iv. Οι πολίτες συνεισφέρουν ιδέες κατά τα αρχικά στάδια της ανάπτυξης πολιτικών

Κλειδί απαντήσεων:

- A – ii
- B – iv
- Γ – iii
- Δ – i

8.3 Ασκήσεις εφαρμογής

1. Σχεδιάστε μια σχολική εκστρατεία πολιτικής ευαισθητοποίησης

Εντοπίστε ένα θέμα που ενδιαφέρει τους μαθητές —όπως η ψηφιακή ευημερία, η ένταξη ή οι τοπικές μεταφορές— και βοηθήστε τους να σχεδιάσουν μια εκστρατεία για την ευαισθητοποίηση ή την πρόταση αλλαγών. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει αφίσες, σύντομα

Εταίροι του έργου

βίντεο, προτάσεις πολιτικής ή μια μαθητική αναφορά. Το έργο θα πρέπει να περιλαμβάνει σαφείς ρόλους, ομαδική εργασία και μια φάση αναστοχασμού. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές να συνδέσουν το θέμα τους με σχετικές προτεραιότητες της ΕΕ ή τοπικές πολιτικές.

2. Προσομοίωση μιας Συνέλευσης Πολιτών

Χωρίστε την τάξη σε ομάδες που θα εκπροσωπούν πολίτες, συντονιστές και παρατηρητές. Δώστε ένα θέμα (π.χ. «Πρέπει τα σχολεία να μειώσουν το περιβαλλοντικό τους αποτύπωμα;») και βασικό ενημερωτικό υλικό. Οι μαθητές συζητούν το θέμα, ακούν διαφορετικές απόψεις και προσπαθούν να καταλήξουν σε μια κοινή πρόταση. Οι παρατηρητές καταγράφουν τους τρόπους συμμετοχής, την ποιότητα των επιχειρημάτων και τον βαθμό ένταξης. Αυτή η άσκηση ενισχύει την πολιτική λογική και τη διαβούλευση.

3. Ερευνήστε τις τοπικές πολιτικές δομές

Ζητήστε από τους μαθητές να ερευνήσουν πώς λειτουργεί η λήψη αποφάσεων στην πόλη ή την περιοχή τους. Ποιος είναι υπεύθυνος για τις υπηρεσίες που αφορούν τους νέους; Πώς αποφασίζονται οι τοπικοί προϋπολογισμοί; Ποιες πολιτικές είναι ανοιχτές στη συμμετοχή του κοινού; Οι μαθητές προετοιμάζουν μια παρουσίαση, μια σύντομη έκθεση ή ένα ενημερωτικό γράφημα που παρουσιάζει τα ευρήματά τους και προσδιορίζει έναν τομέα στον οποίο οι νέοι θα μπορούσαν να συμμετέχουν περισσότερο. Εάν είναι δυνατόν, οργανώστε μια συνεδρία ερωτήσεων και απαντήσεων με έναν τοπικό σύμβουλο ή δημόσιο υπάλληλο.

4. Διοργανώστε μια μίνι-συζήτηση για τα δικαιώματα των πολιτών της ΕΕ

Παρουσιάστε στους μαθητές σενάρια που δοκιμάζουν τα δικαιώματα της ΕΕ στην καθημερινή ζωή — για παράδειγμα, τη μετεγκατάσταση σε άλλη χώρα για σπουδές, την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη στο εξωτερικό ή τη συμμετοχή σε μια διασυνοριακή πρωτοβουλία για τη νεολαία. Σε ζευγάρια ή μικρές ομάδες, οι μαθητές συζητούν πώς η ΕΕ

Εταίροι του έργου

υποστηρίζει ή περιορίζει κάθε σενάριο, χρησιμοποιώντας πραγματικές πηγές (όπως η Πύλη Νεολαίας της ΕΕ ή έγγραφα σχετικά με τα δικαιώματα των πολιτών). Ολοκληρώστε με μια συζήτηση στην τάξη.

5. Δημιουργία ενός εργαλείου για την συμμετοχή των πολιτών

Σε ομάδες, οι μαθητές σχεδιάζουν ένα «εργαλείο» για νεότερους συμμαθητές τους που θέλουν να εμπλακούν στη σχολική ή την τοπική κοινότητα. Μπορεί να είναι μια αφίσα, ένα φυλλάδιο ή ένας σύντομος οδηγός σε βίντεο. Θα πρέπει να εξηγεί τι είναι η συμμετοχή στα κοινά, γιατί είναι σημαντική και πώς να ξεκινήσει κανείς. Συμπεριλάβετε συμβουλές για την επικοινωνία, τον προγραμματισμό και τη συνεργασία με άλλους. Αυτή η εργασία ενισχύει την πρωτοβουλία και τις πρακτικές ικανότητες.

Εταίροι του έργου

9. Παραρτήματα

9.1 Γλωσσάριο

Ενεργός πολίτης

Συμμετοχή στη ζωή μιας κοινότητας μέσω εθελοντισμού, ψηφοφορίας, δημόσιας συζήτησης ή οργάνωσης έργων για την αντιμετώπιση κοινών προβλημάτων.

Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ένα έγγραφο που περιγράφει τα βασικά δικαιώματα και τις ελευθερίες όλων όσων ζουν στην ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της αξιοπρέπειας, της ισότητας, της δικαιοσύνης και της εκπαίδευσης.

Συμμετοχή των πολιτών

Τρόποι με τους οποίους άτομα ή ομάδες μπορούν να επηρεάσουν αποφάσεις, πολιτικές και τη δημόσια ζωή — αυτό περιλαμβάνει την ψήφο, την υποβολή σχολίων, τη συμμετοχή σε συζητήσεις ή την πρόταση αλλαγών.

Κοινωνικό κεφάλαιο

Η κινητοποίηση, η εμπιστοσύνη και οι κοινωνικές σχέσεις που διευκολύνουν τους ανθρώπους να συνεργάζονται για το κοινό καλό.

Πολιτική ικανότητα

Ένας συνδυασμός γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων και αξιών που βοηθούν τα άτομα να συμμετέχουν αποτελεσματικά και υπεύθυνα στη δημοκρατική ζωή.

Εταίροι του έργου

Κοινωνική συμμετοχή

Οποιαδήποτε δράση που συμβάλλει στη βελτίωση της κοινοτικής ζωής, από τον εθελοντισμό σε τοπικό επίπεδο έως τη συμμετοχή σε δημοκρατικές διαδικασίες και στη λήψη δημόσιων αποφάσεων.

Πολιτική παιδεία

Κατανόηση του τρόπου λειτουργίας των δημοκρατικών συστημάτων και γνώση του τρόπου πρόσβασης, ερμηνείας και χρήσης των πληροφοριών για τη συμμετοχή στην πολιτική ζωή.

Διαβούλευση

Μια διαδικασία προσεκτικής συζήτησης κατά την οποία οι άνθρωποι ανταλλάσσουν απόψεις, εξετάζουν επιχειρήματα και προσπαθούν να καταλήξουν σε μια δίκαιη και τεκμηριωμένη απόφαση.

Δημοκρατία

Ένα σύστημα διακυβέρνησης όπου η εξουσία προέρχεται από τον λαό, συνήθως μέσω ψηφοφορίας, ανοιχτής συζήτησης και κοινών κανόνων.

Ψηφιακή συμμετοχή

Συμμετοχή στην κοινωνική ζωή με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων —όπως ηλεκτρονικές διαβουλεύσεις, διαδικτυακές αναφορές ή εκστρατείες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης— με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων ή την άσκηση επιρροής στις αποφάσεις.

Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών (ΕΠΠ)

Ένα εργαλείο που επιτρέπει στους πολίτες της ΕΕ να προτείνουν νέους νόμους της ΕΕ συλλέγοντας τουλάχιστον ένα εκατομμύριο υπογραφές από επτά κράτη μέλη.

Εταίροι του έργου

Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης

Ένα πρόγραμμα της ΕΕ που χρηματοδοτεί έργα εθελοντισμού και αλληλεγγύης για νέους, με σκοπό την υποστήριξη των κοινοτήτων και την απόκτηση δεξιοτήτων πολιτικής συμμετοχής.

Συμμετοχή στην αξιολόγηση

Μια μορφή συμμετοχής όπου οι πολίτες αναστοχάζονται και αξιολογούν δημόσιες πολιτικές, προγράμματα ή υπηρεσίες για να διαπιστώσουν αν απέδωσαν αποτελέσματα.

Διατομεακότητα

Η ιδέα ότι οι άνθρωποι ενδέχεται να βιώνουν διαφορετικές μορφές διακρίσεων ή αποκλεισμού ανάλογα με τον συνδυασμό των ταυτοτήτων τους, όπως το φύλο, η φυλή ή το κοινωνικό υπόβαθρο.

Συμμετοχικός προϋπολογισμός

Μια δημοκρατική διαδικασία όπου οι πολίτες συμβάλλουν στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τον τρόπο διάθεσης μέρους του δημόσιου προϋπολογισμού, συχνά σε τοπικό επίπεδο.

Συμμετοχή στον σχεδιασμό

Η συμμετοχή των πολιτών από νωρίς στη διαδικασία χάραξης πολιτικής —πριν ληφθούν αποφάσεις— για να μοιραστούν ιδέες, να θέσουν προτεραιότητες και να συμβάλουν στη διαμόρφωση προτάσεων.

Δημόσιος χώρος

Ένας χώρος — φυσικός ή ψηφιακός — όπου οι άνθρωποι μπορούν να συγκεντρώνονται για να συζητήσουν ζητήματα που επηρεάζουν την κοινωνία και να συμβάλουν στη δημόσια συζήτηση.

Εταίροι του έργου

Χαρτοφυλάκιο αναστοχασμού

Ένα προσωπικό αρχείο μάθησης και εμπειριών σε έργα πολιτικής συμμετοχής, που περιλαμβάνει σκέψεις, στόχους και σχόλια σχετικά με τη συμμετοχή του ατόμου.

Κοινωνική συνοχή

Το αίσθημα σύνδεσης, εμπιστοσύνης και κοινής ευθύνης που συγκρατεί μια κοινότητα ή μια κοινωνία.

Διάλογος για τη νεολαία (Διάλογος της ΕΕ για τη νεολαία)

Μια διαδικασία που υποστηρίζεται από την ΕΕ και επιτρέπει στους νέους να επικοινωνούν απευθείας με τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και να συμβάλλουν στη διαμόρφωση αποφάσεων που αφορούν τη νεολαία.

9.2 Κατάλογος συντομογραφιών

BIK+ – Better Internet for Kids Plus

Μια πρωτοβουλία της ΕΕ που προωθεί την ασφαλή, υπεύθυνη και θετική χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών μεταξύ των παιδιών και των νέων.

CEC – Συμμετοχή και διαβούλευση των πολιτών

Αναφέρεται γενικά στις μεθόδους που χρησιμοποιούνται για τη συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

ECI – Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών

Ένα εργαλείο που επιτρέπει στους πολίτες της ΕΕ να προτείνουν νέα νομοθεσία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή συγκεντρώνοντας τουλάχιστον ένα εκατομμύριο υπογραφές.

Εταίροι του έργου

ΕΟΚΕ – Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή

Συμβουλευτικό όργανο της ΕΕ που παρέχει στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών επίσημο ρόλο στη διαμόρφωση των πολιτικών και της νομοθεσίας της ΕΕ.

ΕΡΑ – Ευρωπαϊκή Ένωση Γονέων

Οργανισμός-ομπρέλα που εκπροσωπεί τους γονείς στην Ευρώπη και προωθεί τη συνεργασία μεταξύ οικογενειών και σχολείων.

ΕΚ – Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Το άμεσα εκλεγμένο νομοθετικό όργανο της ΕΕ που εκπροσωπεί τους πολίτες της ΕΕ και συμμετέχει στη διαμόρφωση των ευρωπαϊκών νόμων και πολιτικών.

ΕΕ – Ευρωπαϊκή Ένωση

Μια πολιτική και οικονομική ένωση 27 ευρωπαϊκών χωρών που μοιράζονται κοινούς θεσμούς, νόμους και αξίες.

ΕΥΥΟ – Ορχήστρα Νέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ένα μουσικό σύνολο που συγκεντρώνει νέους μουσικούς από όλη την ΕΕ, το οποίο συχνά συνδέεται με προγράμματα πολιτιστικής διπλωματίας και νεολαίας.

NEET – Άτομα που δεν σπουδάζουν, δεν εργάζονται και δεν παρακολουθούν κατάρτιση

Όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει νέους που δεν συμμετέχουν επί του παρόντος σε συστήματα τυπικής εκπαίδευσης ή εργασίας.

ΟΟΣΑ – Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

Ένας διεθνής οργανισμός που δημοσιεύει έρευνες και συστάσεις πολιτικής, μεταξύ άλλων στους τομείς της εκπαίδευσης και της συμμετοχής των πολιτών.

Εταίροι του έργου

SDGs – Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

Μια σειρά από 17 παγκόσμιους στόχους που υιοθετήθηκαν από τα Ηνωμένα Έθνη για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών, κοινωνικών και οικονομικών προκλήσεων έως το 2030.

SEC – Εκπαιδευτικό Κέντρο Σόρος (Ρουμανία)

Εκπαιδευτικό ίδρυμα που ασχολείται με την εκπαίδευση ενηλίκων και πρωτοβουλίες πολιτικής συμμετοχής, το οποίο αναφέρεται στην έρευνα της μελέτης περίπτωσης.

UN – Ηνωμένα Έθνη

Ένας διεθνής οργανισμός που προωθεί την ειρήνη, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανάπτυξη σε όλο τον κόσμο.

UNESCO – Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό

Όργανο του ΟΗΕ που υποστηρίζει τη διεθνή συνεργασία στους τομείς της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, της επιστήμης και της επικοινωνίας.

YS – Στρατηγική για τη Νεολαία (Στρατηγική της ΕΕ για τη Νεολαία)

Το πλαίσιο της ΕΕ για την πολιτική για τη νεολαία, με έμφαση στην εμπλοκή, την ενδυνάμωση και τη συμμετοχή από το 2019 έως το 2027.

9.3 Περαιτέρω βιβλιογραφία

Κέντρο Πόρων για τη Συμμετοχή και την Ενημέρωση SALTO

<https://participationpool.eu>

Μια επιμελημένη συλλογή μεθόδων, άρθρων και εργαλείων κατάρτισης για την υποστήριξη της συμμετοχής των νέων στη δημοκρατική ζωή.

Εταίροι του έργου

Democracy Reporting International

<https://democracy-reporting.org>

Παρέχει προσβάσιμες εκθέσεις και εργαλεία σχετικά με τη δημοκρατική διακυβέρνηση, την παρακολούθηση από τους πολίτες και την ανθεκτικότητα των πολιτών.

The Good Lobby

<https://www.thegoodlobby.eu>

Μια μη κερδοσκοπική πλατφόρμα που διδάσκει στους πολίτες και στους οργανισμούς πώς να επηρεάζουν τις δημόσιες αποφάσεις μέσω ηθικής άσκησης πίεσης.

Ακαδημία της ΕΕ

<https://academy.europa.eu>

Προσφέρει δωρεάν μαθήματα, τα οποία μπορείτε να παρακολουθήσετε με το δικό σας ρυθμό, σχετικά με τη διακυβέρνηση της ΕΕ, τα δικαιώματα των πολιτών, την κλιματική πολιτική και θέματα πολιτικής αγωγής — με πιστοποιητικά.

Ευρωπαϊκό Κέντρο Wergeland (EWC)

<https://theewc.org>

Κέντρο εμπειρογνωμοσύνης για την εκπαίδευση στη δημοκρατική ιθαγένεια, με έδρα τη Νορβηγία. Περιλαμβάνει υλικό για την τάξη και πόρους για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

Εταίροι του έργου

Civicus Monitor

<https://monitor.civicus.org>

Παρακολουθεί τον χώρο της κοινωνίας των πολιτών σε όλο τον κόσμο. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε τάξεις της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για τη σύγκριση των επιπέδων ελευθερίας και συμμετοχής.

Participedia

<https://participedia.net>

Μια παγκόσμια βάση δεδομένων με συμμετοχικά έργα και δημοκρατικές καινοτομίες, με δυνατότητα αναζήτησης ανά χώρα, θέμα ή μέθοδο.

Ευρωβαρόμετρο – Εκθέσεις για την κοινωνική συμμετοχή

<https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/be-heard/eurobarometer/civic-engagement>

Τακτικές έρευνες που διεξάγονται σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ και διερευνούν τις απόψεις των πολιτών σχετικά με τη συμμετοχή, την εμπιστοσύνη στους θεσμούς, την ψήφο και τον κοινωνικό ακτιβισμό. Χρήσιμες για συζητήσεις στην τάξη και για τη σύγκριση των τάσεων στη δημοκρατική συμμετοχή.

Data.europa.eu – Συλλογή δεδομένων για την κοινωνική συμμετοχή

<https://data.europa.eu/data/datasets/civic-engagement?locale=en>

Εταίροι του έργου

Μια συλλογή δεδομένων ανοικτής πρόσβασης που σχετίζεται με την πολιτική συμμετοχή, τον εθελοντισμό, την ψηφιακή συμμετοχή και την κοινή γνώμη. Ιδανική για μαθητικά έργα που χρησιμοποιούν πραγματικά δεδομένα ή για ερευνητικές δραστηριότητες μάθησης.

EPR – Πλατφόρμα συμμετοχής των πολιτών (Ευρωπαϊκή Επιτροπή)

<https://www.epr.eu/the-european-commission-launches-citizens-engagement-platform>

Μια πύλη προς την κεντρική πλατφόρμα της Επιτροπής για διαβουλεύσεις με τους πολίτες, εργαλεία ανατροφοδότησης και συμμετοχικές διαδικασίες. Βοηθά τους μαθητές να κατανοήσουν πώς οι φωνές των πολιτών στην καθημερινή ζωή μπορούν να διαμορφώσουν την πολιτική της ΕΕ.

Άλλες προτάσεις

Biesta, G. J. J. (2011). Learning Democracy in School and Society: Education, Lifelong Learning, and the Politics of Citizenship. Ρότερνταμ: Sense Publishers. <http://dx.doi.org/10.1007/978-94-6091-512-3>

Συμβούλιο της Ευρώπης. (2016). Ικανότητες για τη δημοκρατική κουλτούρα: Ζώντας μαζί ως ίσοι σε πολιτισμικά διαφορετικές δημοκρατικές κοινωνίες. Στρασβούργο: Εκδόσεις Συμβουλίου της Ευρώπης.

Dolgon, C., Mitchell, T. D., & Eatman, T. K. (Επιμ.). (2017). Το μέλλον της πολιτικής συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: Διδασκαλία για τη δημοκρατία στη δημόσια σφαίρα. Stylus Publishing.

Εταίροι του έργου

Hoskins B, Villalba Garcia E, Van Nijlen D, Barber C. Μέτρηση της πολιτικής ικανότητας στην Ευρώπη: ένας σύνθετος δείκτης βασισμένος στη Μελέτη Πολιτικής Εκπαίδευσης της IEA του 1999 για μαθητές 14 ετών. EUR 23210 EN. Λουξεμβούργο (Λουξεμβούργο): OPOCE; 2008. JRC42904

Johnson, A. (2022). Η ιδεολογία της πολιτικής συμμετοχής: AmeriCorps, νεοφιλελευθερισμός και η πολιτική της υπηρεσίας. SUNY Press.

Levine, P. (2022). Τι πρέπει να κάνουμε; Μια θεωρία της πολιτικής ζωής. Oxford University Press.

9.4 Συχνές ερωτήσεις (FAQ)

1. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ κοινωνικής συμμετοχής και πολιτικής συμμετοχής;

Η κοινωνική συμμετοχή περιλαμβάνει όλες τις δράσεις που βελτιώνουν τη ζωή της κοινότητας, από τον εθελοντισμό και τα σχολικά προγράμματα έως τις συζητήσεις για τοπικά ζητήματα. Η πολιτική συμμετοχή είναι ένας συγκεκριμένος τύπος κοινωνικής συμμετοχής που εστιάζει στην άσκηση επιρροής σε επίσημες πολιτικές διαδικασίες, όπως η ψήφος, η υποβολή αιτημάτων ή η επικοινωνία με εκλεγμένους αξιωματούχους.

2. Μπορούν οι μαθητές που δεν έχουν ακόμη την ηλικία να ψηφίσουν να συμμετέχουν στην κοινωνική ζωή;

Ναι. Η πολιτική συμμετοχή ξεκινά πολύ πριν την ηλικία ψήφου. Οι μαθητές μπορούν να συμμετέχουν σε σχολικά συμβούλια, να ξεκινήσουν προγράμματα, να εκφράσουν τις απόψεις τους σε διαβουλεύσεις για τη νεολαία ή να λάβουν μέρος σε προσπάθειες βελτίωσης της κοινότητας.

Εταίροι του έργου

3. Τι είναι οι πολιτικές ικανότητες και πώς σχετίζονται με τη σχολική μάθηση;

Οι πολιτικές ικανότητες περιλαμβάνουν γνώσεις (π.χ. κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της δημοκρατίας), δεξιότητες (π.χ. συνεργασία), αξίες (π.χ. δικαιοσύνη) και στάσεις (π.χ. ανοιχτό πνεύμα). Τα σχολεία διαδραματίζουν βασικό ρόλο στην ανάπτυξη αυτών των ικανοτήτων, συνδέοντας τα μαθήματα με πραγματικά ζητήματα πολιτικής ζωής.

4. Πώς μπορώ να αξιολογήσω την πολιτική μάθηση στην τάξη;

Μέσω ενός συνδυασμού μεθόδων: φακέλων αυτοανασκόπησης, αξιολογήσεων από ομοτίμους, ομαδικών έργων και κριτηρίων αξιολόγησης που μετρούν δεξιότητες όπως η επίλυση προβλημάτων, η συνεργασία και η επικοινωνία. Τόσο τα διαμορφωτικά όσο και τα συνολικά εργαλεία είναι πολύτιμα.

5. Η πολιτική συμμετοχή αφορά μόνο τη δράση στο δικό μας κράτος;

Όχι. Περιλαμβάνει τοπικές, εθνικές, ευρωπαϊκές ή παγκόσμιες διαστάσεις. Οι νέοι μπορούν να συμμετέχουν σε διαβουλεύσεις σε επίπεδο ΕΕ, διασυνοριακά σχολικά έργα και δράσεις αλληλεγγύης που ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα.

6. Σε τι διαφέρει η ψηφιακή συμμετοχή από τις παραδοσιακές μορφές συμμετοχής;

Η ψηφιακή συμμετοχή χρησιμοποιεί διαδικτυακά εργαλεία —όπως ηλεκτρονικές αναφορές, διαδικτυακά φόρουμ ή μέσα κοινωνικής δικτύωσης— για την έκφραση απόψεων, τη συνεργασία ή την πρόσβαση σε πληροφορίες. Μπορεί να συμπληρώνει τη δράση εκτός διαδικτύου, αλλά εγείρει επίσης ερωτήματα σχετικά με την πρόσβαση, την παραπληροφόρηση και την ψηφιακή παιδεία.

7. Τι είναι η Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών (ΕΠΠ) και πώς εμπλέκει τους νέους;

Η ΕΠΠ επιτρέπει στους πολίτες της ΕΕ να προτείνουν νόμους στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω της συλλογής υπογραφών. Αν και μόνο οι πολίτες άνω των 18 ετών μπορούν να υποστηρίξουν

Εταίροι του έργου

επίσημα τις πρωτοβουλίες, οι νέοι μπορούν να βοηθήσουν στην οργάνωση, την προώθηση ή τη συζήτηση των προτάσεων.

8. Πώς η συμμετοχή των πολιτών στη δημόσια ζωή υποστηρίζει την ένταξη και την ισότητα;

Όταν γίνεται σωστά, η συμμετοχή των πολιτών δίνει φωνή σε όσους συχνά αποκλείονται από τη λήψη αποφάσεων. Τα σχολεία μπορούν να βοηθήσουν δημιουργώντας ασφαλείς χώρους συζήτησης και ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή μαθητών από διαφορετικά κοινωνικά υπόβαθρα.

9. Μπορεί η συμμετοχή των πολιτών να διδαχθεί σε μαθήματα εκτός των πολιτικών επιστημών;

Ναι. Η ιστορία, η λογοτεχνία, οι φυσικές επιστήμες και ακόμη και τα μαθηματικά μπορούν να περιλαμβάνουν στοιχεία πολιτικής αγωγής, όπως ηθικά ζητήματα, συζητήσεις για τη δημόσια πολιτική ή τη λήψη αποφάσεων σε ομάδα. Η πολιτική αγωγή αποδίδει καλύτερα όταν είναι διεπιστημονική.

10. Ποια είναι τα πρώτα απλά βήματα για τα σχολεία που θέλουν να υποστηρίξουν την πολιτική συμμετοχή;

Ξεκινήστε με μαθητικά συμβούλια, συζητήσεις για τοπικά ζητήματα, συνεργασίες με τοπικές ΜΚΟ ή σχολικά προγράμματα που συνδέονται με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης. Προχωρήστε σταδιακά και εμπλέξτε τους μαθητές στη διαμόρφωση της διαδικασίας.

Εταίροι του έργου

Αναφορές

Baeck, P. F. (2025). *Engaging citizens in EU missions – Insights from a six-country experimental survey*. Publications Office of the European Union.

BIK+. (2025). Source: <https://better-internet-for-kids.europa.eu/en>

Borhan, H. (2025). *Civic education as a pathway to inclusive societies: Exploring the role of education in fostering civic and social engagement*. Source: OECD: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/02/civic-education-as-a-pathway-to-inclusive-societies_6d52238a/3f128be8-en.pdf?utm_source=chatgpt.com

Civic Engagement in future European Universities Campuses. (2023. 09). Source: EU Conexus: https://www.eu-conexus.eu/wp-content/uploads/2023/09/IO2_WP-Civic-Engagement_FINAL-1rev.pdf

Civic Engagement in Schools: Developing Active and Responsible Citizens. (2024). Source: DPS: <https://dpsaburoad.com/civic-engagement-in-schools-developing-active-and-responsible-citizens/>

Europe, C. o. (2022). *COMMUNITY MEDIA contributions to citizens' participation*. Source: RM: <https://rm.coe.int/community-media-contributions-to-citizens-participation-en/1680a94cd5>

Gamification in non-formal education and youth work. (2021). Source: EC. Europe: https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/bf7becf3-e203-4b43-8d35-3d678f6f495a/GamifyEU_publication_-_gamification_in_non-formal_education_and_youth_work.pdf

Heritage, O. C. (δάτουμε νέλκ.). *With conclusions from the research and analysis of case studies on effective civic engagement initiatives*. Source: EC.Europa.EU:

Εταίροι του έργου

https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/510d7cfa-81c5-4019-9467-13697b133828/Our_Civic_Heritage_Case_studies_Summary_report.pdf

Hoskins, B. V. (2008). *Measuring Civic Competence in Europe*. Source: IEA: https://www.iea.nl/sites/default/files/2019-04/IRC2008_Hoskins_Villalba_etal.pdf

Khattari, M. (2021). *Gamification in European Education - Methods and Policies*.

Levine, P. (2022). Civic Engagement. In R. Scott, S. Kosslyn, & M. Buchmann, *Emerging Trends in the Social and Behavioral Sciences*. Wiley OL.

Licht, A., Pateraki, I., & Scimeca, S. (2019). *If not in Schools, where? Learn and practice Democracy with eTwinning*. Brussels: Central Support Service of eTwinning - European Schoolnet.

Lin, Y. (2022, June 22). Social media for collaborative planning: A typology of support functions and challenges. *Cities*, 125., 1-11.

Morrow, R. (2022). Habermas and Civic Education. In R. Desjardins, & S. Wiksten, *Handbook of Civic Engagement and Education* (old.: 28-41). Northampton: Edward Elgar Publishing.

OECD. (2022). Guidelines for citizen participation processes. In OECD, *nnovative Citizen Participation and New Democratic Institutions: Catching the Deliberative Wave*. OECD Publishing .

OECD. (2024). *Exploring new frontiers of citizen participation in the policy cycle*. Source: OECD: <https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/about/programmes/reinforcing-democracy-initiative/Exploring-New-Frontiers-of-Citizen-Participation-Discussion-Paper.pdf>

Εταίροι του έργου

Partnerships for cooperation. (2022). Source: Erasmus Plus: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/programme-guide/part-b/key-action-2/partnerships-cooperation>

Robert , P. (2011). Social capital: Measurement and consequences. *Canadian Journal of Policy Research*, 2(1), 41-51.

Strategists, C. E. (2024. 11 28.). *100 Community Service Ideas and the Right One for You.*
Source: Crimson Education: <https://www.crimsoneducation.org/us/blog/community-service-ideas/>

The power of citizen participation in circular economy: opportunities, benefits, and challenges.
(2025. March 25). Source: European Commission: <https://circular-cities-and-regions.ec.europa.eu/news/power-citizen-participation-circular-economy-opportunities-benefits-and-challenges>

Updates on the Innovative Implementation of the Partnership Principle in Cohesion Policy.
(2025. June 11.). Source European Commission:
https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/newsroom/06-11-2025-updates-on-the-innovative-implementation-of-the-partnership-principle-in-cohesion-policy_en

Verovšek, P. (2021). The philosopher as engaged citizen: Habermas on the role of the public intellectual in the modern democratic public sphere. *European Journal of Social Theory*, 4(24), 526-544.

Winthrop, R. (2020. June). *The need for civic education in 21st-century schools.* Source: Brookings Edu: https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2020/04/BrookingsPolicy2020_BigIdeas_Winthrop_CivicEducation.pdf

Εταίροι του έργου

